De vertroosting van het troosteloze

Jo Boer

bron
Jo Boer, *De vertroosting van het troosteloze*. A.A.M. Stols, Den Haag 1947

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/boer013vert01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

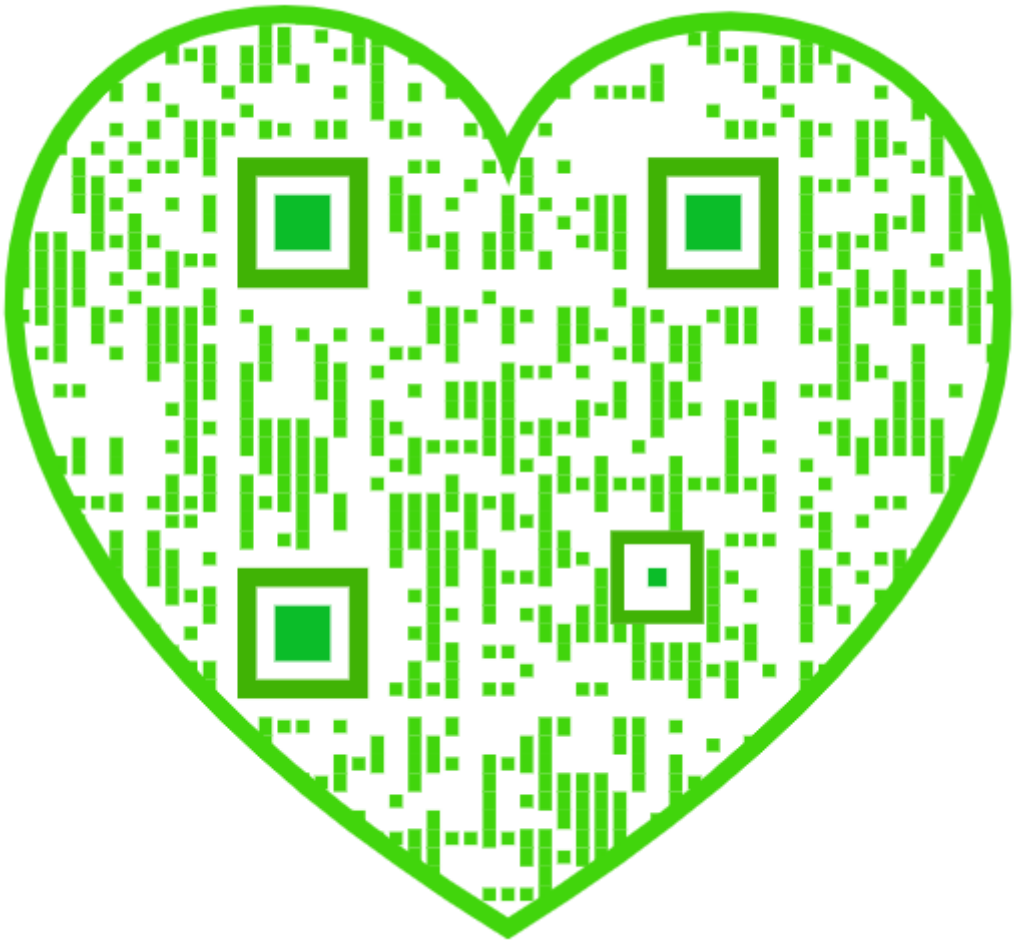

Imaginair Gesprek

WIJ zullen eindelijk eens uit moeten praten, eindelijk na tien jaar. Ga daar zitten in dien grooten stoel, je gezicht en je handen verborgen in de schaduw en ik zal je alles zeggen. Alles van die tien jaar. Langzaam, want het vinden van woorden is moeilijk. Ook moet je mij niet aanzien, want dat kan ik niet verdragen. Er is niets meer overgebleven op aarde wat ons bindt. Het huis waar wij elkaar ontmoetten is gesloopt, de meubels verkocht en gebroken, de planten uitgebloeid en weggeworpen. Al onze aanknoopingspunten zijn vernietigd.

De menschen om ons heen spreken een verschillende taal en de sterren boven onze hoofden vormen andere beelden. Toch ben ik niet vrij van je. Je leeft in mijn bloed als een vergift. Onverwacht breek je uit en dagen hg ik ziek in verlangen. Als ik dit alles heel klaar en duidelijk op papier zet, vernietig ik je beeld misschien. Indien ik dat wensch... Maar ik weet niet of ik het wensch. Je bent een ziekte, waar ik aan lijd; alleen is het de vraag of koortsdroomen niet schooner zijn dan de matheid van herstel.

Hieruit moet je niet opmaken, dat ik onafgebroken aan je denk. Weken gaan voorbij, maanden zelfs waarin je beeld zich niet vormt in mijn denken en de woorden, die vrienden over je schreven in hun brieven, lieten mij onverschillig.

Ik heb perziken geplukt tegen de heuvels van Toscane, ik heb lavendel gesneden op de Alpen en gedroomd in het hooge gras van de bergweiden. Ik heb gelachen met de ezeldrijvers van Cordova en geslapen heb ik in de armen van herders uit Nubië. De golven van de Roode Zee hebben mijn voeten overspoeld en ik heb gedwaald door de stad waar Christus geboren werd. In alle deze handelingen heb je geen aandeel gehad. Het zwerven langs onbekende wegen heeft mij de vreugde en de voldoening gegeven, die ik er reeds als kind van verwachtte, vóór dat het weten

van jouw bestaan mijn jeugd vertroebelde. Waarom is het dan dat honderden perziken in Toscane vanuit mijn handen in de wachtende manden konden vallen, zonder mijn vrede te verstoren, terwijl die ééne donzige, zondoorstoofde vrucht op de markt te Arles als een tooverbal je gelaat opriep bij de eerste aanraking van mijn vingers op de harige schil? Wat was het dat jou verbond met deze vrucht op de markt van een kleine Fransche provincieplaats? Zeg niet dat ik het ben. Vele nachten dat de hemellichamen mijn alleen-zijn ondragelijk maakten heb ik getracht je beeltenis voor mij op te roepen, maar mijn verlangen was slechts een vuursteen waar geen vonk aan wilde ontspringen.

Luister. In Griekenland heb ik door onafzienbare papavervelden geloopen, die in den zonneschijn te branden stonden. 's Nachts waren deze bloemen zwarter dan de nachthemel, zwarter dan de aarde, waar zij aan ontsproten. Dat is niet wat ik zeggen wilde. Neen, ik ben niet weggegaan om je te ontvluchten, maar omdat een innerlijke drang mij er toe dreef. Wèl is het waar, dat ik nooit ben teruggekeerd omdat ik niet in je nabijheid kon leven. Ja, dat is wèl waar.

Ik ben je nooit trouw geweest, want ik heb anderen liefgehad, vóór jou, tijdens jou en na jou. Ik ben je nooit ontrouw geweest, want alles zou ik verlaten hebben indien je me geroepen had. Maar je hebt mij nooit noodig gehad. Nu is er voor mij de vraag: Waarom heb je mij dan begeleid mijn leven lang? Het was jouw hart, dat klopte onder de veeren van dien beangsten vogel, dien ik, aangeschoten, opraapte in het bosch van Fontainebleau.

Je hebt mij opgewacht in het niemandsland tusschen leven en dood toen ik ziek lag in het Parijsche hospitaal. Wij hadden twee weken, die eeuwigheden waren in je oude kamer. Alles was weer opgerezen uit het niets. De hyacinthen bloeiden weer voor de ramen, de balsemien kronkelde zijn stengels door de schemering....

Neen, kijk mij niet aan, beweeg je handen niet, dat is meer dan ik verdragen kan. Heb je dan nooit begrepen, hoe

lief ik je had? Alles was je voor me, mijn vader, mijn liefde, mijn zoon en nog zoovele dingen, waar menschen geen woorden voor gevonden hebben. Woorden zijn zeer gebrekkige instrumenten. Waren zij dat niet, dan zou je geluisterd hebben naar mijn fluisteringen van jong meisje, naar mijn dwingende klanken van vrouw. Nu heb ik de spreektrompet van den roem aan mijn mond gezet, doch geluisterd heb je geen moment. Ik kan dat goed begrijpen, ik ben een vrouw als ieder ander, waarom zou je naar mijn woorden gehoord hebben? Geef mij dan antwoord op mijn vraag waarom je mijn leven gevolgd hebt door al de landen heen, die mijn rusteloosheid mij doortrekken liet.

Of geloof je soms, dat ik je niet herkende, toen de kleine negerjongen plotseling verscheen op den top van den berg in Tanger en zijn groote bouquetten kleurige bloemen zwaaide boven zijn hoofd? Ik heb je altijd herkend. In al je vermommingen.

Neen, hef je gezicht niet op naar het licht, ik ben niet vergeten, hoe je er uit ziet, iederen trek kan ik neergriffen in staal, er zal er geen enkele vergeten zijn. Je bent niet mooi, je oogen staan somber en vermoeid, je rug is gebogen en je handen zijn die van een zwak mensch, die nooit voor zijn meening uitkomt, maar ik heb je lief, zoo lief, dat ik vrees voor de pijn, die je oogen in mij oproepen.

Want ik moet toegeven, dat je mij overvallen hebt. Alle deze jaren heb ik gespeeld met het denkbeeld van je dood. Ik dacht dat ik zoo los van je stond, van je dagelijksche bestaan, dat het mij geen leed zou doen, wanneer ik je dood zou lezen in een brief of in een courant. Maar ik ben neergeslagen tegen den grond toen ik vanmorgen je naam vormde uit de zwarte letters in het doodsbericht. Ik moet lang zoo gelegen hebben, want de avondschaduwen vervagen den omtrek van mijn meubels reeds en de kerkklokken luiden voor het avondgebed.

Vanavond nog zal ik den trein nemen naar die kleine provinciestad in Holland waar wij samen zijn geweest. Ik

zal er bij zijn wanneer zij je in de aarde leggen. Maar eerst zullen wij moeten praten, ik zal je alles zeggen van die tien jaar. Je moet mij alleen niet aanzien en begrijpen dat woorden moeilijke en armelijke instrumenten zijn.

De Haan

IK kan nergens aan denken dan aan dien haan. Het is al zoo lang geleden, en morgen denk ik heelemaal niet meer, want morgen besta ik niet meer. Morgen om dezen tijd is alles voorbij. Dan is mijn romp ergens begraven, en mijn hoofd? Ja, wat doen ze met het hoofd van een onthoofde? Blijft dat in het mandje achter, of gaat dat bij den romp in denzelfden juten zak? Of wordt dat apart begraven in een klein rond kuiltje? Ik heb vergeten dat te vragen, omdat ik aldoor aan dien haan moest denken en hoe raar dat dier rond sprong zonder kop, terwijl het bloed - zwart en kleverig was dat bloed en zoo walgelijk - de heele schuur smerig maakte.

Achter ons huis was een sloot, een vrij breede sloot, die bedekt was met een slijmerig en geelbruin kroos, dat in lange fluimen aan den stok van ons schepnet bleef hangen, wanneer wij stekeltjes gingen vangen om in een jampotje te doen. Als braaksel was dat kroos, zoo walgelijk en zoo geil. Als dat kroos er niet geweest was, hadden mijn broertje en ik nooit dien haan den kop willen afhakken, zoo maar, voor niks eigenlijk; of liever: om een gevoel in je maag, dat gelijk was aan dat kroos, en dat je áán moest kunnen om aan je zelf uiteindelijk te kunnen bewijzen... Ja, wat eigenlijk? Dat wist ik toen ook niet, maar het móest bewezen, anders was het leven niet mogelijk meer.

Mijn broertje hield het beest vast bij zijn pooten. Hij zal toen zoowat negen jaar zijn geweest en de knokkels van zijn kinderhanden zagen wit van inspanning, maar niet witter dan zijn gezicht, waar kleverig en nat het voorhoofdshaar op plakte en dat later donkerrood bespat was als een obsceen paaschei. Zoo heb ik hem later altijd gezien, als een rondwaggelend roodbespikkeld paaschei.

Den eersten keer, dat ik sloeg, sloeg ik niet hard genoeg. Zijn kop zakte scheef opzij en hij kraaide met een afschuwelijk, maar toch belachelijk geluid, dat mijn broertje

benauwd deed gichelen van het lachen, maar dat mij ontzettend driftig maakte. Ik sloeg weer en op dat moment rukte het beest zijn pooten los en fladderde zonder kop door de schuur. Het licht viel naar binnen door een klein gebarsten venster, waarachter dat stinkende, stagnante water lag van de sloot achter het huis. De haan was in een hoek met leege bloempotten terechtgekomen en lag daar met zijn vleugels te fladderen, dat het stof en het steenkolengruis opdwarrelden. Op de werkbank was de kop achtergebleven en een fel, oranje dierenoog keek mij onversaagd aan. De snavel, na dien eenen idioten kraai, had zich niet meer gesloten en het leek alsof het dier mij uitlachte, hoewel de schoolmeester ons nog in dezelfde week leerde, dat dieren niet lachen kunnen.

Nu echter weet ik beter.

Dat dier lachte wel.

Ik gooide de deur van de schuur open, omdat ik de lucht van bloed en veeren niet langer kon verdragen. Buiten stond onze pereboom tegen voortjagende grijze wolken, en telkens petste een kleine dirkjespeer op het cementen plaatsje tot moes, of viel met een zwaren plomp in het water, waar zij onder het kroos verdween. Pas toen ik dat geluid hoorde en ik het geile kroos zag samenglijden over het cirkeltje donker water, dat een oogenblik boven de tot nuttelooze rotting gedoemde vrucht ontstond, moest ik overgeven. Ik leunde tegen den muur van het schuurtje en de wind woei koud langs mijn voorhoofd.

Veertien jaar was ik toen.

Ik wist, dat alles tevergeefs was. Ik had iets willen bewijzen; ik wist niet meer wat. Het tegendeel had zich bewezen en ik was bang. Ik begon plotseling te roepen, eerst den naam van mijn broertje en één keer zelfs den naam van mijn moeder, hoewel ik haar haatte, en ik mij, toen al, er vaag van bewust was, dat eigenlijk zij de aanleiding van alles was geweest, zoodat zij op een duistere wijze

dreigend met dat verschrikkelijke in de schuur verbonden was. Maar niemand antwoordde. Mijn broertje was in geen velden of wegen te zien. Misschien dat hij in de schuur gebleven was, maar voor niets ter wereld zou ik daar ooit weer naar binnen gaan. Alleen de pereboom zwiepte zijn takken heen en weer in den wind en de peertjes spatten om mij heen.

Dat is alles zoo lang geleden nu, en mijn leven is geworden zooals dat te verwachten viel. Een lange misère, die eindigt, zooals een moordenaar eindigt. Ik weet nu wel zeker, dat die kop, zoo alleen, en zoo dood, gelachen heeft.

Alles had misschien anders kunnen zijn, wanneer ik dien haan niet had gedood. Er had misschien... wat licht kunnen zijn... wat bloemen... en een kind... Dan had dit verschrikkelijke einde vermeden kunnen worden.

Ik moet niet huilen...

En niet met mijn handen over de steenen muren streelen, omdat het steenen zijn.

En niet zoo angstig zijn...

Want wat is mijn leven geweest?

Er is alleen dit. Als morgen... het vonnis voltrokken wordt... zal dan ook... mijn romp, losgesneden van mijn dunne sliertje hals, rond gaan hollen zonder kop... in eindelooze cirkels door de gevangenisbinnenplaats? En zal mijn hoofd, met oogen rond van spot, dan lachen om deze zotternij, of zal het zaagsel in de mand een laatsten snik versmoren, omdat alles zoo zonder eenige noodzaak is geweest?

De Emmausgangers

WIJ liepen op den landweg over den olijfberg, mijn kameraad en ik. Beneden ons lag Jeruzalem, waar wij vandaan kwamen. Het waren opgewonden, woelige dagen in de stad geweest. De menschen stonden in groeien op de hoeken van de straten te praten en te gesticuleren. Vrouwen huilden, mannen zaten in de herbergen en dronken wijn, hoewel het geen feestdagen waren, en de kinderen en de honden werden geslagen zonder reden of oorzaak. De menschen waren bang in Jeruzalem.

Ook wij zijn blijven staan. Ook wij hebben geluisterd en ook wij zijn bang geworden. Dat willen wij wel weten. Want het valt niet te ontkennen, dat er vreemde dingen gebeurd zijn binnen de muren van de stad Jeruzalem. De villa van Pontius Pilatus, den rechter, was gesloten. De luiken voor de vensters waren dicht. Hij was vertrokken naar zijn buitenverblijf en ik zal u zeggen waarom. Het huis van dien rechter ligt in een tuin. Het was destijds een mooie tuin met veel bloemen en een fonteintje midden op het grasveld; zware trossen blauwe dadels hingen langs de harige stammen van oude palmen en de cameliabloemen vormden er een koele, vochtige schaduw op het zachte gras. Zoo kenden wij den tuin van Pontius Pilatus, want zoo hebben wij dien gedurende onze vele bezoeken aan de stad gezien. Maar gisteren, toen wij langzaam in de lange rij van de vele anderen langs zijn huis trokken, toen was het grasveld zwart, de bloemen waren zwart en de boomen tot kool geblakerd. Het was alsof de bliksem over den geheelen tuin gescheerd had. Vele inwoners van Jeruzalem spraken tot ons en zwoeren, dat zij een gruwelijk licht hadden gezien... Ja, wij zijn bang geworden. Wij zijn niet bang voor wolven. Wij zijn niet bang voor het onweer. Noch ik, noch mijn kameraad zijn bang voor den dood. De dood komt voor allen, dus is er werkelijk niets te vreezen van dien kant. Wij hebben ook niet geleerd om bang voor

de menschen te zijn, maar gisteren zijn wij bang geworden. De handen van mijn kameraad hebben getrild, en hij zei vanmorgen hetzelfde van de mijne...

Wij hoorden geruchten, dat de groote tempel van Jeruzalem van boven tot onder opengebarsten was. Wij hadden het niet geloofd, want er was geen aardbeving geweest. En als je alles gelooven moet, wat de menschen je willen wijsmaken... Maar wij zijn met den menschenstroom meegedeind en zoo stonden wij plotseling op het marktplein en wij hebben het met eigen oogen gezien. Wij zullen het nooit meer vergeten.

Van boven tot onder liep er een barst over den gevel; op sommige plaatsen was de barst meer dan zeven centimeter breed. Stukken steen en kalk waren over het plein verspreid. Gewone steen en kalk was het, waar de tempel in vroeger jaren mee gebouwd was. Wij stonden er allen om heen, en niemand durfde er aan te raken. Mijn kameraad ook niet, en mijn kameraad is metselaar van zijn vak.

Wij hebben veel gehoord. De een vertelde dit en de ander vertelde dat. Er was een man geweest, geboortig uit Nazareth. Hij had zich de koning der joden genoemd en was aan het kruis geslagen. Er zijn meer simpelen van geest in Judea en in Nazareth dan een verstandig man gedurende een geheel jaar bezoeken kan. Maar waarom zou men een simpele dooden?

De simpele uit Nazareth woonde op den olijfberg, op denzelfden olijfberg, waarover wij nu naar huis loopen. Deze man, hoewel hij een simpele was, moet een goed man geweest zijn. Hij kon zieken genezen, vertelde men ons, en hij sneed voor de kinderen vogeltjes uit olijvenhout. Hij was een zwijgzaam man, maar soms sprak hij tot de menschen uit Jeruzalem over de kleine dingen van het dagelijksch leven, over het mosterdzaad, over den wijn, over het laatste penninkske eener weduwe.

De menschen luisterden graag naar hem, omdat zijn woorden den tijd hielpen dooden en omdat men daarna dan iets

had om over te praten in de herberg. Later echter vernamen wij, dat hij een vriend moest zijn van Jozef van Arimathea. Nu doe ik reeds vele jaren zaken met Jozef van Arimathea en ik ken hem als een zeer verstandig en uiterst voorzichtig man. Kon Jozef van Arimathea de vriend van een simpele geweest zijn? Jozef van Arimathea doet in granen. Ik doe ook in granen, zooals mijn vader en mijn grootvader vóór mij reeds in granen handelden. Menige overeenkomst is tusschen ons en Jozef van Arimathea afgesloten, want Jozef is ouder dan mijn vader nu geweest zou zijn. Ik verzeker u: nooit zou Jozef van Arimathea een simpele tot vriend gekozen hebben. Er moest stellig meer met dien Nazarener aan de hand zijn geweest dan dat hij slechts een simpele van geest was. Oh, er moet veel meer geweest zijn, want dienzelfden dag hoorden wij, dat Jozef van Arimathea zijn graf gegeven had voor den dooden man uit Nazareth. Nu zult u het met mij eens zijn, dat men geen graf cadeau geeft. Dat geeft geen pas. Men geeft elkaar bloemen en duiven, een gebraden kalkoen, een mand visschen... Men geeft elkaar soms een vrouw, een huis, wat runderen of een schip, maar een graf... een graf geeft men nooit.

Jozef van Arimathea echter heeft zijn graf gegeven aan een simpele. Wat zegt u daarvan? U zult het met ons eens zijn, vreemdeling, dat dat geen pas geeft. Tenzij...

Ik wilde hier meer van weten. Wij zijn dan ook naar Jozef van Arimathea toegegaan, mijn kameraad en ik. Wij hebben hem niet gesproken. Dat kwam zoo. Ook Jozef van Arimathea heeft een tuin. In Jeruzalem zijn vele tuinen; dat verfraait de stad. Er groeien melatties in dien tuin, rozen en anjelieren, jasmijnen en passiebloemen. Te midden van al die planten had Jozef zijn graf laten maken. Dikwijls op warme zomeravonden zat hij daar voor zijn graf en dacht. Hij dacht aan de vele dingen van het leven en aan de vele dingen van den dood. Want Jozef van Arimathea is niet alleen een verstandig, maar ook een wijs man. Voor

alles, wat die man doet, heeft hij een goede, weloverdachte reden. Daar kunt u zeker van zijn. De tuin van Jozef van Arimathea lag rustig en stil in de koelte der schaduwen. Er waren veel menschen in den tuin, beleefde, vriendelijke menschen, zooals men verwachten kan van de gasten van een achtenswaardig man. Zij stonden allen voor het graf van Jozef en niemand sprak. Een vrouw schonk een witte flesch met amber leeg op het grintpad. Later hoorde ik, dat zij Maria van Magdala heette, en dat zij niet gezien was in de stad. Maar zij gedroeg zich waardig en rustig, ja, zelfs voornaam. Ik keek pas later naar het graf, want ik herinner mij duidelijk, vreemdeling, dat het mij verbaasde, dat in dien tuin van Jozef van Arimathea de wilde aardbeitjes gelijktijdig rijp waren met de abrikozen en de granaatappels. Zijn witte stier lag rustig te herkauwen onder een boom met roode appels en duizenden bijen zoemden over de perken. Toen pas zag ik, dat het graf open was. Het graf was een klein, duister vertrek met de geslotenheid van een noot, waar de witte kern uit verdwenen is. Iemand achter mij zei:

'De Christus is opgestaan.'

Ik draaide mij om en zag Simeon den wijngaardier. Hij keek mij rustig met zijn donkere oogen aan en zeide nogmaals:

'De Christus is opgestaan.' De man loog niet. Een man, die zoo kijkt, liegt niet. Dat is vast. Maar ik wist niet, wat ik er van denken moest.

Mijn kameraad en ik, wij hebben een kwartier lang in dien tuin gestaan. Wij waren moe. Wij waren van verre gekomen. Wij waren geheel te voet langs het meer van Galilea getrokken en toen verder naar Jeruzalem. De zaken van Jeruzalem zijn de onze niet. Wij waren hongerig en wij wilden brood en wijn en een plaats om te slapen. Nogmaals... de zaken van Jeruzalem zijn onze zaken niet...

De stad was oproerig, er was veel vreemd volk op de been. De joden waren bang en hielden hun luiken toe. Wij

zijn toen met zijn tweeën naar een herberg gegaan en wij hebben goed gerust.

Nu gaat onze tocht weer verder. Het avondbrood zullen wij gebruiken in de schaduw der olijven. Ook hebben wij vruchten en een zoete lekkernij. Ver beneden ons ligt Jeruzalem. Daar is een man gekruisigd, die een simpele was en een vriend van Jozef van Arimathea, den graanhandelaar.

Het wordt koel tegen den avond... en de schaduwen zijn zoo vreemd! Slaat er geen gruwelijk licht vanaf Jeruzalem tegen den hemel?

Vriend, wij zullen onze vruchten deelen, ons brood en een witten, gestoofden visch uit het meer van Galilea. Wij zullen eten en nadenken over dien gemartelden Nazarener, die, naar men zegt, zwaar geleden moet hebben. Want wat ik gehoord heb, laat mij geen rust.

Hij heeft hier gewoond, hier, onder de wilde olijven. Hij heeft hier gesproken over den wijn, over het mosterdzaad en over de landen. Hij moet een goed mensch geweest zijn...

Vreemdeling, heb jij hem soms gekend? Hier is ons brood, verdeel jij het in drieën. Hier is roode wijn, schenk jij dien...

Vriend, de avond is zoo stil... Er zijn sterren, en toch hangt er een nevel over Jeruzalem... Vriend, wij zijn bang... zoo bang... neem onze handen in de uwe... de boomen zijn goed. De planten zijn stil. De aarde is wit.

Vriend, waar zijt ge? Vergeef ons, want wij wisten niet...

Het Fauntje

Voor Eva, Sander en Frans Jan

HET fauntje werd geboren in een grot achter neerhangende klimopbladeren. Het stond stuntelig op de twee bokkepootjes, die bij hem grijs waren en bij zijn zusje wit. Zijn zusje was heelemaal wit, met een zuiver geitesnoetje. Roze snuffelend neusje en twee groote zwarte dierenoogen, die traag en droef de grot weerspiegelden en die zéér zacht waren van treurig-zijn. Zijn geitezusje stond direct op haar vier witbehaarde pootjes, keurig afgewerkt met vier zwarte hoefjes, maar het fauntje viel telkens plomp en stuntelig om, omdat het maar twee grijze pootjes had om op te staan en omdat zijn kopje, dat hij vaag en beangstigend ànders wist dan dat van zijn zusje en van zijn moeder, en dus leelijk en verkeerd, te zwaar was voor het tengere halsje. En dus bleef hij maar veel liggen op het mos, dat groeide op den bodem van de grot en keek naar de door de klimopranken heen schuin naar binnen vallende zonnestralen, die bewegende goudvlakken wierpen op de rotsblokken, zoodat zij de stilte nog dieper leken te maken. Maar wanneer hij op zijn rugje lag en met zijn ronde kinderoogen peinzend staarde naar het spel van licht en schaduw en van dansende stofdeeltjes, dan kwam zijn witte geitemoeder, die hij zoo verschrikkelijk mooi en zacht vond in den glans van haar zilverige haren, en keerde hem om met een fiksche krabbel van haar voorpoot, en wanneer hij dan naar zijn zusje keek, dan zag hij, dat ze netjes op haar buikje lag, de pootjes devotelijk onder zich gevouwen en rond haar roze snuitje de teedere en voldane glimlach van hen, die uit instinct het goede doen. Dan kwispelde hij vergevingvragend met zijn bokkestaartje, maar, zonder dat hij wist wanneer en hoe, rolde hij weer terug op zijn rugje, trok de bokkebeentjes op, zoodat de twee hoefjes dom en hulpeloos in de lucht bengelden en het staartje in de verdruk-

king kwam, zoodat het niet als bij zijn zusje in een keurig en zelfs coquet puntje de correcte afsluiting vormde van het soepele dierenlijfje. En wanneer zijn zusje achter zijn geitenmoeder aan de grot uithuppelde en de klimopranken, éven opzij geschoven, een perspectief te zien gaven van weggloojende velden, die kleine roode dorpen koesterden in de zachtheid van hun aardplooien en boomen, die vol van waaiend groen zich afteekenden tegen een blauwen hemel, dan bleef het fauntje, ondanks een steeds scherper wordend verlangen zich te verliezen en op te lossen in die weelde van waaiende kleuren en geheimzinnige geuren, alleen achter, en lag op het mos en sliep en wist toch, al dien tijd, dat het anders was dan het moest zijn, al wist het niet waarin en waarmee.

Alleen 's nachts, opgenomen in de warmte van zijn moeder en zijn zusje, in het donker van de grot, die mild zijn voorpootjes verborg voor eigen ondervragend oog, die anders waren, want zonder hoefjes, dan die van zijn zusje, eindigend in roze waaiertjes, waar overdag het licht door scheen, en die hij toch, heimelijk, mooier vond dan die van zijn zusje, bestond er geen wezenlijk onderscheid tusschen hen. Zij vormden één warmte, één hartklop, één duister.

Maar hoe ouder hij werd hoe meer het verschil zich accentueerde. Omdat hij maar twee hoefjes had, sprong hij langzamer dan zijn zusje, zoodat zij alle kamperfoeliebloemen en kruizemuntblaadjes voor zijn neus wegknabbelde. Hierdoor leerde hij andere dingen te zoeken dan zij, die hem eerst lokten met hun kleuren en een vage bekendheid van nog ongeproefd genot in hem opriepen, rozeroode wilde aardbeitjes, blauwe boschbessen, purperen bramen en later in het jaar de driekantige glanzing van de beukenootjes. Maar wanneer hij de doppen openbrak met zijn stuntelige kinderhandjes, dan beet zijn moeder hem boos in zijn achterpoot en zei: ‘Word daar ook maar kaal, kale kikker’. En het ergste was, dat hij haar niet meer ver-

stond. 's Avonds nam zij hem dicht tegen zich aan en likte zijn kale bovenlijfje met haar ruige tong en likte maar, gedeeltelijk in een liefkoozing als vertroosting voor nog komend leed, gedeeltelijk inden bezorgden wensch, om tóch nog tegen alle hoop in, wat ruig haar te laten groeien op die kale plekken van haar leelijk jong en gedeeltelijk, omdat zij den zouten smaak van dat bloote kinderlijfje zoo lekker vond. Zij hechtte zich meer aan hem dan aan zijn geitezusje, omdat hij haar zoo heerlijk achter haar ooren krauwen kon en omdat hij haar, wanneer zij zich in een klaverland lui te zonnen lag, kleine bosjes kruiden voor haar rusteloos wiebelenden neus hield, die lekker waren en malscher, dan wat zij zelf te vinden wist. En ook, omdat een duister instinct haar waarschuwde, dat dit kind bij haar blijven zou, haar heele geitenleven lang - raar en mismaakt als het was - een lieve zorg en een vaste verdediging voor wanneer haar dierenoogen zich verwazigen zouden in een dreigenden ouderdom.

Het fauntje was nog een tenger kind, toen zijn eerste geitezusje al wegdartelde met een git-zwart bokje, dat trots zijn horens deed afsteken tegen het boterbloemgeel van een lenteweiland. En, wakkerwordend op een morgen in de grot, vond hij twee grijze geitezusjes naast zich liggen op het mos, grijs met donkere vlekjes bespikkeld en vochtig, hoewel het niet geregend had. Zij mekkerden zacht uit twee rozige bekjes en hij drukte ze dicht tegen zich aan in de holte van zijn beschermend om hen heengevouwen armen. En zoo, met de twee oh zoo zachte snoetjes snuivend op zijn borst, dat het hem kriebelde, werden zij rustig en vielen zij in slaap. Zijn moeder lag naar hem te kijken met een héél groot oog, waar klaar en helder als in zuiver water de grot zich in weerspiegelde en het fauntje met de twee beestjes, en anders niet. Deze twee geitezusjes had hij lief op een wijze, die hem bij het eerste vreemd gebleven was. Zij huppelden overal achter hem aan, lieten zich dragen in zijn armen en door hem in slaap wiegen. Hij zocht koekoeksbloemen voor haar en nachtsilenen, kamperfoelie en thym,

maar wanneer hij een hoopje aardbeitjes voor haar wiebelende neusjes hield, dan bliezen zij wantrouwend in de holte van zijn hand en begrepen hem niet. En ook de nootjes en de paddestoelen weigerden zij en sloegen met hun achterpootjes in de lucht. Door zijn onbewuste liefde voor deze twee beestjes voelde hij zijn vreemd-zijn op een andere wijze, schrijnender. Dagenlang speelde hij in de zon voor de grot en was gelukkig. Maar soms, wanneer een nevel de rivier en de dorpen in het dal onzichtbaar maakte en de eiken zich verwazigden in een doorzichtige ijlheid, dan kon hij ineens stilstaan, de oortjes gespitst, en luisteren naar iets, dat binnenin hem gebeurde en dat toch van héél ver kwam. Een verlangen, dat als een roepen was en dat hem reeds in de prilheid van zijn jeugd tot een eenzame stempelde. Op zulk een avond was het, dat het bosch blauwig en mysterieus in de vallende schemering lag en een klagende, bovenhoutswind ruischte in de toppen der eiken, dat hij langzaam, zich hier en daar bukkend naar het zwavelgeel of paarslila van een opschietenden paddestoel, dieper het woud binnenging tot hij aan een klein donker meer kwam, dat hij niet kende. Het water glansde koud en bijna vijandig, terwijl boven, in de toppen der boomen, de wind doorging met zijn klaagzang, omdat het herfst werd en reeds de winter voelbaar was in een ijzige voorspelling van sneeuw. Hier en daar verbrak een rimpeling het roerloos wateroppervlak, daar waar een donkergevinde visch naar boven kwam voor een laatste afscheid aan den verbleekenden dag. Het fauntje boog zich voorover, want zulke groote en blauwe visschen kende hij niet. Naast de verschieting van een trillende waterrimpel zag hij een schim, een reflex, die hem eerst, in blanke zuiverheid, de maan toescheen, hoewel die nog niet aan den hemel stond en de maan zich ook nooit door de warreling van bladeren en twijgen heen zóó ongeschonden weerspiegelen kon in het meer.

En het spiegelbeeld, nu de waterrimpel tot rust gekomen was, keek hem aan met twee ronde verbaasde kinderoogen

onder een hoog blank voorhoofd, terwijl twee puntige oorschelpen nerveus zich spitsten en een klein mondje in aandachtige verbazing openviel.

Het fauntje zei: oh... van pure verwondering en de echo antwoordde van uit het avondlijk bosch en zei: oh...

Wanneer hij met zijn handje zwaaide, dan zwaaide zijn weerspiegeling ook en één keer raakten hun wijsvingertjes elkaar in een ijzige liefkoozing van herfstwater.

Het was donker toen het fauntje de grot binnenglipte. Donker en stil. En in dat donker zat het fauntje en dacht; dacht, in die uitzichtlooze melancholie van kinderen, die niet de instinctieve melancholie der dieren is. Maar tot een oplossing kwam het niet.

De Bruidsnacht

‘**I**K weet een lossen steen; als je dien er uit neemt, en je zet je voet in het gat, dan kun je boven op den muur klimmen. Daarna laat je je gewoon glijden.’

‘En Bruuntje dan?’

‘Jij gaat er het eerst over, dan loopje naar den anderen kant van het hek en je fluit. Bruuntje is mager; die glijdt wel tusschen de spijlen van het hek door.’

‘Denk je?’

‘Ja, vast.’

Zij gingen verder langs den muur, schuw links en rechts kijkend of niemand hen zag, maar slechts de boomen ruischten wild met hun kale toppen en slierten, zwarte wolken vlogen voort langs een lichtgrijzen hemel. Af en toe petste een groote droppel neer tusschen de struiken.

‘Je weet zeker, dat er al sneeuwklokjes zijn?’

‘Ja. Hier is de steen. Zet nou je rechtervoet in het gat en hijsch je op. Zoo. Ben je er?’

Hij keek toe hoe zij haar eene been voorzichtig op den muur trok en aan den anderen kant naar beneden keek. Zij had graag gezegd, dat zij haar knie geschramd had, en dat de muur erg hoog was om er vanaf te springen, maar een schuwheid weerhield haar. Zij liet haar beide beenen zakken en liet zich glijden.

Hij hoorde het doffe breken van kleine takken onder haar val en dan haar stem, die riep:

‘Er zijn sneeuwklokjes, hier vlak bij den muur.’

‘Loop nou eerst naar het hek, en fluit Bruuntje.’

‘Hoe komen we weer terug?’

‘Dat zien we later wel. Ik hak wel een steen uit den muur, of misschien komen we nooit terug.’

Hij zag haar staan aan den anderen kant van het ijzeren hek met het oude huis op den achtergrond. De enkele dikke droppels veranderden in een neveligen regen, die als een blauwig waas tusschen de wintersche boomen hing. Het

huis was groen uitgeslagen van het vocht en de treden van het bordes tusschen de twee ronde torentjes leken overgooid met een dikken fluweelen statielooper van okergeel mos.

‘Is er niemand?’

‘Nee, niemand.’

‘Zie je wel dat Bruuntje er door kon?’

‘En jij?’

‘Ik klim over het hek.’

Zij namen elkaar bij de hand in een plotselinge schuwheid tegenover de hooge boomen, tegenover den wind en tegenover de boschpaden, die eindigden in een ondoordringbare, vochtige schemering. Het lint van één van haar vlechten kriebelde over zijn koude vingers als een klein insect, waar hij niet bang voor hoefde te zijn.

‘We zullen een eind verderop gaan, daar staan er evenveel, en dan kunnen zij ons niet zien vanuit het huis.’

‘Is er dan iemand?’

‘Nee, niemand.’

‘Er zijn nog wilde rozebottels. Wij zullen ze teruggaande plukken om er kettingen van te maken.’

‘Waar is Bruuntje?’

‘Die vangt konijnen. Je bent toch niet bang zonder je hondje?’

‘Nee,’ zei ze, ‘met jou niet.’ Maar ze was wèl bang. Ze was bang voor de laaghangende wolken, voor den kreet van een vlaamsche gaai, voor een onverwachte bocht in het pad, waarachter zij den enormen stam van een beuk niet vermoed had.

‘Hier hebben mijn broertje en ik van den zomer een hut gebouwd.’

Zij bleven stilstaan, hand in hand, maar er was niets meer. Dorre bladeren op den grond, waar de wind in ritselde zonder ze te doen bewegen, en in de donkere holten tusschen de kleine stammetjes van heel jonge berken wat plokjes sneeuwklokjes, trillend op hun stengels.

‘Waarom pluk je ze niet?’ In haar koud, bleek gezichtje

stonden de oogen donker en de te groote mond was toegeknepen over de woorden, die zij niet zeggen wilde: ik ben bang. Hij knielde neer op den natten grond en zij volgde zijn voorbeeld.

‘Het zijn erge mooie, zie je wel? Aan wie geef je ze?’

Zij haalde de tengere schoudertjes op.

‘Ik weet het nog niet. Aan de juffrouw denk ik. Maar de juffrouw is een spook.’

Zij plukte verder. Tusschen de sneeuwklokjes groeiden paarsigblauwe paddestoelen en de huisjes van de ontkiemende beukenootjes prikten in haar hand. Zij vergat haar angst. Bruuntje sniffelde om haar heen, en als altijd gaf de nabijheid van haar hondje haar zekerheid. Blauwig nevelde de regen om hen heen en maakte de twee kinderen tot een deel van het verlaten park, wild, eenzaam en bewegelijk. De grond begon te glooien en daalde ongemerkt af naar het water van een zich voorthaastende beek.

‘Hier staan er veel!’

‘Altijd langs het water’.

‘De meneer, die hier woonde, is hier verdronken. Bij het bruggetje. Mijn broertje heeft het me gewezen.’

Het kon haar niet schelen. Haar hondje blafte tegen een lijster op een kalen tak. Er was geen gevaar. De bos sneeuwklokjes werd dikker en dikker in haar hand en steeds zag zij er meer. Tusschen de struiken glinsterden paarse bessen en nog een enkel kardinaalshoedje en een zwavelgele paddestoel groeide tegen den stam van een eikeboom, alleen voor hen.

‘Zwemmen er wel eens visschen in de beek?’

‘Nee, maar achter het huis is een vijver, daar wonen goudvisschen in.’

‘Als we genoeg sneeuwklokjes hebben, kunnen we misschien gaan kijken.’

‘En als er toch iemand is?’

‘Er is niemand.’

Zij keken beiden naar het huis, dat tusschen zijn verwaai-

de rozestruiken in uiterste eenzaamheid en verwaarloozing lag.

‘Zou jij daar willen wonen?’

‘Later wel, als ik groot ben. Het is net een kasteel.’

‘Het is een kasteel.’

‘Het is geen kasteel.’

‘Jawel, het is wél een kasteel. Mijn vader zegt het.’

‘En toch is het er geen.’

‘Waarom niet?’

‘Ik weet het niet. Een kasteel is anders. Daar zijn lichten en muziek. Er wordt gedanst. En er zijn paarden en zoo’.

‘Weet je zeker, dat er niemand is?’

Zij gingen verder in den vallenden avond. De regen werd zwaarder en ruischte harder dan de wind.

‘Wij moeten naar huis... Het wordt donker.’

Zij keerde zich plotseling fel naar hem toe. In het gelige kindergezicht stonden de oogen somber en vreemd hard:

‘Ik ga nooit meer naar huis. Nooit meer.’

Hij antwoordde hier niet op, maar liep verder naar den vijver, waar in het nachtdonkere water nog eenige vinnen flitsten in een nog zwartere flonkering.

‘Als je je vinger in het water houdt, bijten ze er in.’

‘Doet dat pijn?’

‘Wel nee, sufferd.’

‘Hebben die visschen het nooit koud?’

‘Nee, want ze zijn zelf koud. Dat heb je op school geleerd. Kikkers en visschen zijn koudbloedige zoogdieren.’

Zij stak haar tong uit. ‘Ik ga ook nooit meer naar school.’

‘Wat doe je dan met de sneeuwklokjes?’

Zij antwoordde niet, maar bewoog haar hand heen en weer in het water. De visschen verdwenen in het donker en er bleef niets anders over dan het gespet van water op water. En weer ruischten de boomen in een enorme windvlaag, die was als een zucht uit het hart van het kind, uit het hart van de aarde. Ook de kleine jongen zei niets meer, in een vaag aanvoelen van een vertroosting, die noodzake-

lijk was, maar die hij niet geven kon. Het hondje was naast hen gaan liggen en had den neus op de pootjes gelegd. Instinctief keek hij achterom naar de beschutting van het huis.

‘Eén van de keukenvensters is gebroken’, zei hij. ‘Zal ik er door naar binnen klimmen en kijken of er wat te eten is?’

Maar zij schudde haar hoofd. ‘Als er iemand is...’

‘Er is niemand, sufferd. Het huis is toch donker...’

‘Er kan iemand ingeslopen zijn, van buiten af... een moordenaar of een heks...’

Hij was nu even bang als zij, maar hij wilde het niet toonen.

‘Ja, als je hier niet naar binnen wilt en je wilt niet naar huis en niet naar school, wat wil je dan?’

Zij haalde haar schouders op. ‘Zoomaar ergens, met Bruuntje...’

Het hondje hoorde zijn naam en hief het puntige snoetje op, kwispelde even met zijn staartje.

‘Wacht hier...’ zei de jongen, en liep naar het gebroken raam. Zij zag zijn schaduw zich afteekenen tegen het glanzen der vensters. Zij hoorde scherven vallen, die in duizenden glassplinters rinkelden op de tegels van het terras. Een uil vloog op en krijschte. En alle angst verhet haar. Zij was alleen nog maar een brok koude in een hostiele wereld.

Toen zag zij een vlam achter het keukenraam, een zacht oranje licht van een kaars en haar vriendje, dat haar wenkte. Zij ging naar het licht, omdat zij dacht, dat zij niets anders meer had om heen te gaan. De keukendeur was open. Zij zetten de kaars op de tafel en de kleine hond Bruuntje zag een mand, waar eens een andere hond in geslapen had, voor het doode fornuis staan. Hij stapte er in, draaide zich een paar keer in de rondte en ging liggen met een zucht.

‘Er is een pot met jam in de kast,’ zei de kleine jongen, ‘die is nog half vol.’ Het kaarslicht bescheen zijn zacht gezichtje en wierp teedere glanzingen over zijn krullende haar. Maar het meisje zat in de schaduw van de schouw en

haar vlechten hingen zwaar van het vocht triest langs haar beide wangen naar omlaag. In haar schoot lagen de sneeuwklokjes verspreid in een ordeloozen hoop, omdat zij ze heelemaal vergeten was.

‘Hoorde je wat?’

‘Nee, niets, jij?’

Maar het huis kraakte in al zijn voegen en de wind floot in den schoorsteen. Zonder dat zij het wisten waren zij reeds de gevangenen van het oude huis, want voor niets ter wereld hadden zij de beschutting van het kaarslicht verlaten om terug te keeren naar het windbewogen park.

‘Wat is er achter die deur?’

‘De gang.’

‘Ben je er geweest?’

‘Nog niet.’

Zij stond op. De sneeuwklokjes vielen op den grond en werden vergeten. Er was iets hards in haar, dat plagen wilde, dat sterker wilde zijn toch ook dan eigen angst.

Zij deed de keukendeur open. Een lange donkere gang golfde voor haar voeten. Het jongetje volgde haar met de kaars, half in een nog onbewuste galanterie, half uit afkeer om alleen in de keuken te blijven. De tocht van den gang maakte zich meester van het vlammetje van de kaars. Het licht danste als in wilde pijn, leek te dooven, maar herstelde zich sidderend weer. Het hondje wipte uit het mandje en trippelde achter hen aan. Links van hen was een deur en rechts van hen was een deur. Zonder aarzelen, als wist het kleine meisje, waar zij heen ging, deed zij de deur open. Wilder danste het kaarslicht op en neer, kwam dan tot rust als een vogel op een tak. Een vreemde kamer lag voor hen. Er stond een tafel met een pluchen kleed, tegen den muur stonden stoelen en boven den schoorsteen glansde het vernis van een donker schilderij. Op de tafel stond een karaf met twee glazen, of er gasten verwacht werden. Zij liepen op hun teenen en fluisterden tot elkaar om de plooien van het gordijn niet te storen en de stille stoelen niet en de

pluimen van het siergras niet, die bewegingloos te pluizen stonden in den versten hoek van het vertrek. Op één van de stoelen stond een blauwe blaker met een eindje kaars er in. Het jongetje stak een tweede licht aan en hief de kaars op naar het schilderij. Op het blauwig glimmende oppervlak, dat denken deed aan het sombere watervlak van den vijver, kwamen drie bleeke gezichten drijven, twee kindergezichten met amandelvormige oogen en één vrouw met enorme mouwen en een vreemden, puntigen kraag rond een spits gezicht. Het jongentje zei: ‘Die wonen hier, een jongetje en een meisje, en een vreemde mevrouw.’

Maar het meisje was met de andere kaars naar den schoorsteen gegaan, waar een takkenbos lag te wachten met stukken papier er onder. De dorre twijgen begonnen te knetteren en de kamer werd plotseling helder verlicht en gaf al haar geheimen prijs. Op een canapé zat een pop met een roze zijden jurk aan en op een tafeltje in een hoek stond een speeldoosje met kleine, blauwe vergeetmijnietjes er op geschilderd.

‘Kun je dat drinken?’, vroeg het jongetje, en wees op de goudkleurige vloeistof in de karaf.

Het hondje zat rechtop voor het vuur en onder het glanzend bruine huidje rimpelden kleine rillinkjes van zachtaardig genoegen. Af en toe lichtte hij één van zijn voorpootjes iets van den grond op en zette het trillend tegen iet andere gedrukt weer neer.

Zij draaide den knop van den flacon en rook.

‘Ik geloof wel, dat je het drinken kan... Het ruikt naar honing.’

‘Laat ruiken... Nee, nietes. Naar rozijntjes.’

‘Goed, dan is het rozijntjeslimonade. Laat proeven.’

Zij namen beiden een grooten slok.

‘Lekker. Wat denk jij dat het is?’

‘Limonade natuurlijk. Het is toch zoet...’

‘Ja, maar bestaat er werkelijk rozijnenlimonade?’

‘Je drinkt het toch, sufferd.’

Zij zaten beiden op den rand van de tafel en schommelden met hun beenen heen en weer. De port maakte hun handen en hun voeten tintelend warm, tooverde gloeiend roode kleurtjes op het anders zoo bleeke meisjesgezicht. Het vuur knetterde en vlamde. Zij waren alleen op de wereld. Om hen heen lag dreigend het onbekende, krakende huis, om het huis lag dreigender nog het zwarte, regennatte winddoorwaaide park; om het park lag een hooge steenen muur, dien niemand ooit over zou klimmen, en daarachter lag een vijandige wereld, waar het beter was maar niet aan te denken. Maar zij waren samen in een zacht verlichte kamer, waar een speeldoosje stond, dat zij straks zouden gaan draaien; waar een pop in een roze jurk te wachten zat om mee gespeeld te worden; waar twee kindergezichten dreven op een blauwig donkeren glans, als teedere bloemen op een water, waar de schaduwen zacht waren en als vertroostend en waar de wind in het park nog slechts een wiegelied was, voor wat, voor wien?

Zij liet zich van de tafel op den grond glijden, sloeg haar arm om het halsje van haar hond en steunde haar wang op zijn kop. En het jongetje gleed naast haar, aan den anderen kant van het hondje, op zijn buik en steunde zijn kin op zijn gevouwen handen. Zoo staarden zij met hun drieën in de vlammen en zeiden niets. De port verzadigde hun gedachten en soms lachten zij tegen elkaar en soms tegen het vuur, waar blauwige en rozige bloemen dansten voor hun verbaasde oogen. En de kleine jongen legde zijn hand op de knie van het meisje, zij vouwde haar vingertjes om de zijne en zoo zaten zij en waren zich van niets anders meer bewust dan van elkaar, het vuur en het hondje, maar zelfs het hondje was maar vaag, als alleen een glanzing van gouwige oogen, dat soms tot hen kwam vanuit een nevel, die ànders was dan de nevels over het park en toch gelijk. Zij nam de linten van haar vlechten en met haar ééne hand maakte zij haar vlechten los en schudde haar hoofdje, zoodat het donker haar om haar heen gleed

als een glanzend manteltje. Het vochtige haar dampte in de hitte van het vuur en kleine plofjes witte stoom maakten zich los, maar toen zij er lachend naar greep, bleef er niets anders over in haar hand dan een beetje eigen warmte. Het jongetje strekte zich nog verder uit en legde zijn hoofd neer op zijn uitgestrekten arm, maar de andere hand liet hij liggen op haar knie om te spelen met haar vingers. Maar het meisje dacht aan het muziekdoosje, dat aan den anderen kant van de kamer op een tafeltje stond. Zij was te moe om het te halen, maar het liet haar geen rust. Zij maakte haar hand los uit de vingers van het jongetje en haar handen steunend op den vloer, ging zij telkens een klein eindje verzitten en iederen keer, dat zij een eindje verder achteruitkwam, werd zij kouder, maar zij ging toch verder, tot zij het speeldoosje had en toen liep zij terug naar het vuur.

'Ik heb het.'

Ook het jongetje ging rechtop zitten en het hondje spitste de pluimige oortjes, trippelde met de voorpootjes en keek.

'Er staan vergeetmijnietjes op,' zei het jongetje slaperig en volgde het teekeningetje met zijn wijsvinger.

Het meisje knikte van ja en begon het slingertje te draaien. In de stille kamer vielen de kleine ronde klanken als een zilveren regentje neer op het bloedendroode vloerkleed. De takken in het vuur knetterden en wat vonken spatten naar boven. De kleine, ronde klanken zongen een oude melodie, zoo puur, zoo lachend, zoo ijl...

De kinderen uit het schilderij keken naar beneden met hun geschilderde amandelvormige oogen en de hand van de vreemde vrouw trilde even in de plooien van haar dofgeworden fluweel.

Het meisje staarde met haar trieste kinderoogen voor zich heen in een ijle verte en draaide het slingertje en dacht verder niet. Maar de klankdroppels speelden om haar heen als sneeuwvlokken, witte, fladderende sneeuwvlokken, die

zich koel tegen haar brandende wangen vleiden en die zich verborgen in de zachtglanzende krullen van het jongetje, dat aan haar voeten in slaap gevallen was. Het wijsje was afgeloopen, maar zij begon overnieuw en draaide maar en dacht aan niets. Voor het eerst in haar kinderbestaan van vele angsten, van vele schaduwen, van vele bodemlooze afgronden, was zij gelukkig. Zij zag de sneeuw dwarrelen om haar heen, zij voelde de zijige vacht van haar hondje Bruuntje tegen haar beenen. Zij strekte haar hand uit en streelde over het slapend gezicht van haar vriendje. Zijn kinderadem gleed levend en warm door haar hand. Zij draaide niet meer. Het melodietje hield plotseling op als met een snik, die hangen bleef in de kamer. Zij keek neer in haar hand, waar zijn adem als levend in was, maar er was niets.

Het vuur brandde lager in den haard. Het jongetje sliep. Haar hondje sliep.

Zij staarde met diepe, zwarte oogen voor zich uit. De schaduwen in de kamer werden vreemder, compacter, beangstigender. De ééne kaars ging uit en toen de andere. Zij wist niet, dat zij voor iets stond, dat vreeselijker was dan al het andere, vreeselijker en grooter.

Het werd koud in de kamer. Toen vlamde het laatste houtblok neer. De kamer met haar zachte vertroostingen was ten onder gegaan in het vreeselijke, in het dreigende, dat zij nog niet begreep. En huilend knielde zij bij den kiemen jongen en schudde hem heen en weer: ‘Wij moeten naar huis! Wij moeten naar huis! Zij zullen zoo kwaad zijn! Wij moeten naar huis!’ Maar het jongetje sliep verder en hoorde niets. Rolde alleen instinctmatig naar het vuur. Zij kroop tegen hem aan en zocht de warmte van zijn slappe, slapende lijfje. En het hondje schurkte zich dicht tegen hen op en likte haar gezichtje, dat onder zijn hondentong nat en zout was van tranen en van verdriet. Toen sloeg zij haar armen rond den hals van het jongetje en in de troostende warmte van zijn schouder en hals be-

daar de zij, lag zachtjes nog na te snikken en sliep toen ook.

Zoo lagen zij op een hoopje, en de één was niet meer te onderscheiden van den ander. Af en toe werden zij bloedrood belicht door het even opflakkerende, stervende vuur. Op den schoorsteenmantel stond de pendule al sedert lange weken op tien minuten voor twaalf.

En later werd het niet.

Het Medaillon

HET klinkt misschien vreemd, maar hoe langer zij dood is, hoe meer zij levend voor mij wordt. Nu pas leer ik al haar kleine gewoontebewegingen zien, die ik tijdens haar leven doelloos en niet de moeite van het opmerken waard heb gevonden, maar die nu, waar ik eindelijk iets begin te ontdekken van haar werkelijke bestaan, een buitengewonen vorm aannemen. Nu zie ik eindelijk hoe zij het brood verlegde naast mijn bord; ik hoor haar den rooden wijn schenken in mijn glas; ik kijk bewust naar haar, terwijl zij de grove, witaardewerken terrine roert, uit angst, dat mijn soep koud geworden zou zijn. Niet langer echter zijn haar handelingen eenvoudig, zij zijn vreemd geworden en bijna fantastisch. Ook herinner ik mij 's nachts hoe ik haar uitgelachen heb, toen zij schreide, omdat onze cypersche kat op een morgen dood lag in haar mand. Weer zie ik haar gebaren, haar handen en de zenuwtrekking in haar gezicht, waarmee zij steeds over het doode beest heen tegen mij knipoogde, iets, dat haar een sluw en bijna onzedelijk aanzien gegeven had. Om dat bespottelijke knipoogen had ik moeten lachen en zelfs nu kan ik in bed niet altijd dat benauwde gichelen van toen onderdrukken. Zij was op haar knieën naast de mand neergevallen en zij had haar hoofd gedrukt tegen het piekerige, doffe haar van de stijve kat. Maar ik kon niet ophouden met dat verschrikkelijke lachen en ik ben de keuken uitgeloopen, de deur achter mij dichtslaande. Ja, pas later, veel later, toen ik reeds bijna volwassen was, pas toen kreeg zij die onverstoorbaar rustige waardigheid, die voortkomt uit een volledige resignatie.

Ik heb mijn jeugd doorgebracht op ‘Les Vignobles’, een bezitting in de Vendée, die mijn vader van een oom geerfd had. De boeren uit den omtrek noemden mijn vader

een rechtvaardig man. Ik echter geloof, dat vrees hen gedwongen heeft tot deze zachtheid van oordeel, want ik ken hem niet anders dan als een hardvochtig man. Mijn vader bewoonde de twee voorkamers van het heerenhuis, de twee groote, holle vertrekken aan de schàduwzijde, die hij zich had ingericht als bibliotheek en als studeervertrek. Mijn moeder en ik leefden in de keuken en in de bijkeuken, doch zoo spelend en dansend was het licht door den wuivenden bloesem en de bladeren van den boomgaard achter het huis, dat ik het nooit vreemd gevonden heb, dat mijn moeder, die toch mijn vaders wettige vrouw was, altijd verblijf hield in de vertrekken, die aangewezen waren voor het personeel en niet voor de meesters. Ik zag den boomgaard met het zachte, milde licht, waar traag de uren als zonneschijn doorheen siepelden, slechts als een gevangenismuur, die mij van de wereld afsloot, de wereld, die ik mij een vreugde, een feest verbeeldde te zijn, waar mijn wil wet zou heeten. Ik wist toen nog niet, dat ik zelf een plant was tusschen de boomen, het gras en de kleine knikkende silenen, die slechts één dag bloeien in den warmen, bollen zomerwind van de Vendée. Ik wilde heengaan van haar en van het huis; ik wilde een bescherming verlaten, die een ander ontberen moest.

Ik herinner mij, dat het zomer was en dat wij regen verwachtten. De hemel boven de wijnlanden was loodgrijs en af en toe schoot het dreigende goud van den bliksem er doorheen. Nooit kan ik meer aan Simone denken of ik zie de grijze lucht boven ‘Les Vignobles’ en ik hoor de stilte in onzen tuin zoowel als op de velden, want de warmte had de bladeren te slap gemaakt dan dat ze nog ritselen konden.

De hitte had mij tot wanhoop gedreven; ik wilde mijn moeder dwingen met een daad, zoo vreeselijk, dat zij mij niet langer meer in haar nabijheid zou kunnen dulden; dat zij mij weg zou sturen naar een kostschool met andere jongens van mijn leeftijd, waar getier zou zijn en gelach en een

goede vechtpartij zoo af en toe. Het was mij onverschillig, wat er van mij worden zou, wanneer ik maar eerst weg zou zijn uit de doodende stilte en saaiheid van 'Les Vignobles'. Ik schopte in wrevel het stof van de tuinpaden op tusschen de frambozenhagen en ik bedacht, wat ik wel zou moeten doen om haar zoo te kwetsen, haar zoo met afgrijzen voor mij te vervullen, dat zij mij zou gaan haten. Toen reeds wist ik, dat zij mij nooit zou kunnen haten.

Maar toen de eerste groote druppels van het komende onweer begonnen te vallen, wist ik, wat ik doen zou. Ik zou haar kat wurgen. Dat zou ik doen. Ik overwoog, of ik haar eerst zou waarschuwen, haar zou dreigen om langs dien weg mijn zin gedaan te krijgen, maar bij nader inzien leek het mij beter ineens te handelen, daar zij mijn dreioement toch niet gelooven zou. Ik weet nog, dat ik het ineens koud had na dat besluit; dat ik het eenige, griezelig koude was in een overwarmen, grijzen koepel. Ik wist, dat ik het doen zou; ik ben nooit een zwakkeling geweest; ik ben nooit op een besluit teruggekomen. En toch heb ik die kat niet gedood, want toen ik het huis binnenslofte om eens poolshoogte te gaan nemen, toen was Simone er en met Simone veranderde de wereld.

Simóne. Siléne. Simóne. Siléne. Zij leerde mij, dat een mensch meer is dan een mensch. Zij leerde mij, dat een bloem meer is dan een bloem. Dat leerde mij dat vreemde meisje, alleen door de wijze, waarop zij stond, door de aarzelende, verlegen manier, waarop zij het uiteinde van een donkere vlecht wond en draaide om haar hand.

Mijn moeder zat midden in het vertrek op een houten keukenstoel, die een bijna belachelijk contrast vormde met de ouderwetsche, zwart-satijnen japon, die zij droeg en die ik niet van haar kende. Haar dikke roode vingers speelden onwennig met een zilveren medaillon. Zij wilde het sieraad voor mij verbergen. Ik echter keek naar haar han-

den en schaamde mij tegenover die vreemde, dat zij mijn moeder was.

Lieve, lieve Simone, nog is het mij alsof 'Les Vignobles' voor altijd veranderd is. Na den regen hebben wij samen in den tuin geloopen en wij hebben anjelieren geplukt en rozen en wij hebben thijm en lavendel tusschen onze vingers fijn gewreven. Door de druppelende pluimen van de seringen heen heb je tegen me gelachen. Je gezicht was mij zoo bekend, als hadden wij beiden in een gezamenlijke jeugd in de schaduw van onzen boomgaard gespeeld. Ik kende de even wijkende lijnen van je hooge voorhoofd; je oogen zeiden mij dingen, die de mijne waren, als hadden zij verborgen gelegen in het roode donker van het onbewuste. Je streek je haar uit je oogen; waar had ik dat vermoeide gebaar meer gezien? De eenige vraag, die wij ons stilzwijgend stelden, was deze: of wij spelen zouden als kinderen in het hooge gras onder de appelboomen, of dat wij elkaar bij de hand zouden nemen als volwassenen om langzaam te loopen over de vochtig geurende paden. Wij deden het laatste en wij keken niet om naar die gebogen, zwartsatijnen figuur, die ons zwijgend volgde. Maar beiden wisten wij, dat zij er was en beiden vonden wij het hinderlijk.

'Beloof me,' zei mijn moeder, 'dat je zwijgen zult over dit bezoek tegenover iedereen.' Ik bedacht, dat eindelijk zich de mogelijkheid voor deed om haar te dwingen mij te laten heengaan van 'Les Vignobles' naar Lyon of naar Parijs. Zij was anders dan anders dien dag en het was niet alleen haar zwarte japon. Maar had Simone ook mij niet veranderd? Ik kon niet meer vertrekken van den tuin en van den boomgaard, waar wij samen geweest waren en waar zij misschien terug zou komen. Ik begreep het belang van mijn zwijgen, want ik kende mijn vader. En dus knikte ik. Alleen vroeg ik nog: 'Wie is zij?' Niet dat het mij schelen kon wie zij was. Ik luisterde bijna niet naar het antwoord. 'Simone is de aangenomen dochter van mijn broer Henri.'

Ik wist niet, dat mijn moeder een broer had, maar ik zweeg. Ik wilde niet laten merken, dat haar belangen ook de mijne geworden waren. Maar dien avond kon ik niet in slaap komen. In onafgebroken rij gleden de woorden Simone, Silene door mijn hoofd en ik zag Simone weer staan bij de paarse en witte seringen achter in den tuin. Ook moest ik aan de kat denken, de cypersche, die mijn moeders lievelingsdier was. Zoo kwam het, dat ik mijn vader hoorde thuiskomen en dat ik hem naar den achterkant van het huis hoorde gaan, iets, wat hij anders nooit deed. Het verbaasde mij, dat hij mijn moeder ging opzoeken en bijna had mijn nieuwsgierigheid de overhand gekregen op mijn droomerijen over Simone, maar ik schaamde mij tegenover haar en ik keerde mijn hoofd naar den muur. Ik bleef stil liggen in het donker en ik voelde mij een ding apart. Dan drong mijn vaders driftige stem door muren en deuren heen, al harder en harder, maar wat hij schreeuwde verstond ik niet. En eindelijk de slag van een deur, die dichtgesmeten werd. Ik heb Simone nooit weergezien.

Hoe meer Simone voor mij werd, hoe meer ik haar vergat. Eerst was zij voor mij een jong meisje geweest met twee lange, bruine vlechten. Daarna werd zij een meisje en een schaduw. Daarna een schaduw en wat licht en wat nevels over den rijpenden wijn. De kamperfoelie tegen de oude vermolmde schuur werd Simone en het gekoer van de duiven in de schemering. En rimpel over het water was Simone en een zachte pluim van het riet. Dat alles werd Simone en toch vergat ik haar.

De jaren gingen voorbij. Mijn moeder werd een oude vrouw en ik werd volwassen. Haar haar moet grijs geworden zijn en haar stap langzamer, maar ik heb het niet gezien. Op een avond zat zij dood in haar stoel, niet veel bewegingloozer dan anders. Onder haar zwart en wit gestreepte katoenen japon vond ik het zilveren medaillon. Het was een

ordinair ding van gekrast dof zilver met een imitatie steentje in het midden van zijn hartvorm. Je vindt het bij ons op alle markten. Mijn moeder droeg het aan een koordje rond haar hals. Ik nam het mee naar boven, naar mijn kamer, terwijl zij beneden lag en de buren jammerden door het huis. Ik had een voorgevoel van het leed, dat dat domme ding mij brengen zou, terwijl ik toch niet aan Simone dacht. Ik trachtte blij te zijn, omdat de dood van die oude vrouw beneden mij eindelijk de bevrijding bracht, waar ik al die jaren naar gehunkerd had. Maar ik wist reeds lang, dat ik was als zij zelf, dat ik een plant was zonder veel wortels, maar met een langen, diepborenden hoofdstengel, die zich vastgezogen had in de aarde van ‘Les Vignobles’. Daar in de schemering van dien winterdag heb ik het medaillon opengepeuterd met een veiligheidsspeld. Twee portretjes zaten er in. Het eene was het verbleekte kopje van een meisje met twee lange, donkere vlechten over de schouders. In het andere herkende ik mij zelf als jongen van een jaar of twaalf. Een zelfde gelijkenis verbond de twee kindergezichten met het doode gelaat beneden. Ik heb een groot glas ijskoud water in één teug leeggedronken en ik heb niet geschreid.

Later overhandigde de notaris mij een brief. Ik begreep, wat er in moest staan. Wekenlang heeft het ding bij mij op tafel gelegen. Ik heb de enveloppe niet opengescheurd. Twee maanden na haar dood heb ik den brief verbrand, samen met de portretjes van mijn halfzusje en mij. Het leege medaillon heb ik in de aschbak gegooid.

De Doode Gezant

TERWIJL buiten de sneeuw viel, stierf de gezant. Hij had niet geweten, dat hij sterven ging. Hij had een aangenamen avond doorgebracht met eenige Canadeesche officieren, hij had zijn chauffeur nog goedenavond gewuifd met die kleine, sierlijke beweging van zijn hand. Hij, die zoozeer zijn huis aan de Afrikaansche kust had liefgehad, het gezelschap van zijn dochter, zijn hond, hij stierf alleen in een vreemd hotel, in een vreemde stad.

Buiten viel de sneeuw en langzaam, in zwierige lijnen, teekenden zich transparante ijspalmen af op de ramen. Laatste herinnering, onwezenlijk en ijl, van Afrikaansche kusten, of eerste etherische vormgeving van vreemden staatsrouw?

Hij lag daar stil op zijn rug, terwijl een laatste glimlach verstarde op een gelaat, dat eindelijk zonder schaamte de fijne structuur van den schedel openbaarde en meer en meer, men wist niet hoe, den vorm en de breekbaarheid van een leeggeblazen struisvogelei benaderde. Om hem heen, doodstil in de verdooving van de neervallende sneeuw en zonder eenig verkeer, de wereldstad.

Het water in zijn glas stolde tot ijs.

Zoo vonden zij hem den volgenden morgen. Sloten werden opengebroken, zenuwachtige attaché's en secretarissen renden beentrekkend en grimassenmakend door de gangen van het stille, deftige hotel. Hij irriteerde hen met zijn rust van exquise beschaving, met de bewegingloosheid van zijn halfspottenden glimlach, die den dood even onberoerd en wereldwijs te accepteren had geweten als het leven.

Voor het eerst erkenden zij, dat die oude man een eiland was geweest van stilte en overpeinzing, van levenservaring, een eiland, dat geen van hen ooit te bereiken zou weten.

De oudste attaché, de voornaamste en achtenswaardigste, althans in eigen oogen, hij, die het paradepaard genoemd werd, zag, plotseling geplaatst voor dat ver-ivoord gelaat,

zijn eigen leven van lafheid en compromis, dat hem had weten te voeren tot aan de grens van landverraad. Hij haatte niet zichzelf, maar de roerloosheid van den ander.

De tweede attaché, zijn haren jong vergrijsd, zag zichzelf terug in Madrid; hij stond op een balcon en staarde neer in een tuin. Hij wist het leven plechtig en wijd, zooals de oude man daar vóór hem het geweten had. Nu wist hij, dat zij beiden gelijk hadden gehad, tégen de anderen in, maar dat voor hem de poorten van het paradijs gesloten waren, voorgoed, ook voor na zijn dood. En dat hij het zelf was, die met zachte en zekere hand die poorten gesloten had. Hij besefte het gevaar van den dood van dien ouden man, die heel alleen temidden der anderen de betrouwbaarheid, de eerlijkheid en de hoffelijkheid nog vertegenwoordigde. Nu was er niemand meer op wien men steunen kon; de heele rest van zijn medewerkers was, evenals hij zelf, verwikkeld in de macabre doodendans der verwording. Hij dacht aan zijn kinderen en hoe die spelen konden in de schaduw van een noteboom. Hij zag een inéénstortende wereld, puinhoopen, waar de sneeuw op viel, kinderen vermoord, geslachten vergaan.

De doode gezant werd overgebracht naar het gezantschapsgebouw. Het oude, statige heerenhuis was onherkenbaar. De meubels waren weggehaald, de gobelins van de muren getrokken, de luchters vernield. Behangers waren in allerijl geroepen om rouwfloersen aan te brengen in wat ééns de receptiezaal was. Een oud wijf dweilde de vloeren en bleef dweilen, omdat opgewonden menschen steeds weer opnieuw de sneeuw naar binnen liepen. Onverschillig timmerden de behangers zwarte toddels tegen de muren, die rouwfloersen genoemd werden, doch die het bovenste deel van den spiegel onbedekt lieten, waarin triest de afgeknotte stomp van een weggeslagen luchter zich weerkaatste. In deze kamer werd het stoffelijk overschot van den dooden gezant neergezet. Een krans van palmen en violen

aan den voet van de kist, als laatste eerbetoon van het vreemde staatshoofd, dat hij gekend en gewaardeerd had als een jongeren, wel zéér eerzuchtigen vriend.

De Mexikaansche gezant, die hem nog één keer wenschte te bezoeken, gleed uit over de dweil, die de werkster in haar onderdanigen terugtocht vergeten had en die nu, glibberig bevroren, midden in de zaal als fosforiseerend te glimmen lag. De Mexikaansche gezant rilde, niet zoozeer door de bijtende koude, die heerschte in het vertrek, als wel door den geest van matelooze vereenzaming, versterkt door het gekreun van boomen, die in misten van stofsneeuw krakend heen en weer gezwiept werden voor de onafgedekte ramen. Het was vier uur 's middags, maar reeds versomberde de schemering tot nacht; alleen plekte, hel, de neergevallen sneeuw in onzekere contouren met diepe, onverklaarbare schaduwkuilen.

Het leven ebde weg naar den overkant van de binnenplaats, waar archivarissen, attaché's en secretarissen in rouw hun handen trachtten te warmen boven kleine houtkacheltjes en waar in de schelverlichte werkkamer van den dooden gezant het rouwboek ter teekening open lag.

De doode gezant bleef alleen. Alleen in een leege, donkere kamer, in een geplunderd gezantschapsgebouw. Achter hem lag de tuin met de kreunende boomen; in de perken, waar in vroeger jaren de darwintulpen zich heen en weer wiegden in den lentewind, stonden nu een paar verflenste, doodgevroren kolen, wat omvergezwikte boonenstaken en een mislukte bietenaanplant, die meer en meer onder de zich ophoopende sneeuwlagen verdwenen. De kamer lag nu geheel in het donker, alleen in het bovenste gedeelte van den spiegel dropen nog enkele flarden van glans rusteloos naar beneden. Ook de laatste lichten van de kanselarij werden gedoofd en de laatste auto's reden de binnenplaats uit.

Hij lag daar eenzaam en verlaten, want de beide gezantschapsattaché's, die, volgens het strenge protocol, den nacht

wakend bij hun dooden gezant hadden moeten doorbrengen, hadden het te koud gevonden den doode deze laatste daad van eerbetoon en liefde nog te bewijzen en de enkele vrienden, die uit menschelijkheid en aanhankelijkheid hadden aangeboden hen te vervangen, werden met kort, nauwelijks beleefd woord teruggewezen, als inbreukmakend op het zoo strenge protocol...

Daar lag dan die oude man, verlatener in den dood dan een bedelaar, bij wien altijd nog wel een katholieke zuster waakt in de vertroosting van glanzend kaarslicht, afgezien van vorst, afgezien van verlatenheid...

Hij lag daar en vertegenwoordigde nog één keer in dezen staat zijn land in een leeggeplunderd gezantschapsgebouw, temidden van neervallende sneeuw, in een doodschheid, die het einde van alles was, van waardigheid, van plicht, van menschenliefde, van het land, dat hij vertegenwoordigde, van het ineenstortend Europa.

Buiten viel nog steeds de sneeuw. Een rat kwam te voorschijn van onder de kist en slipte weg in het donker.

De Vlucht

OP een dag liep een jongen weg van de kostschool, waar hij opgevoed werd en onder het voortwandelen onder de bruinende herfstboomen dacht hij er over na, wat hij nu het beste zou kunnen gaan doen. Vele nachten had hij, wakker liggend, over dezen dag gepeinsd. Hij had zichzelf gezien, zooals hij nu was, kouwelijk weggedoken in zijn te dunne zomerjas, dwalend onder boomen, maar minder onzeker toch en niet telkens schrikkend van ieder geluid.

Een lange wandeling lag voor hem, want hij durfde niet den trein te nemen in het dorp zelf, waar iedereen hem kende als leerling van het instituut, waar hij vandaan kwam. Hij had zich voorgenomen, in een verleden, dat reeds veraf scheen en dat hij eigenlijk al begon te betreuren, om door te loopen naar het stadje, dat drie uur verderop aan de spoorlijn lag, maar plotseling schrok hij terug voor het eenzame gaan onder boomen en over heidelanden, waar blauwig en triest de eerste nevels hingen tusschen de jeneverbesstruiken. Voor het eerst leek hem, die ouders noch broers of zusters bezat, die kostschool een soort tehuis toe, waar het in ieder geval veilig was onder de reusachtige oranje klok van de lampekap, die hij zóózeer gehaat had, dat het hem 's avonds laat misselijk maakte, zoodat zijn smal jongensgezicht dan grauwwit wegtrok in den harden lichtschijn, die door de versleten, in geeren uiteengevallen zijde, niet meer getemperd werd. Hij dacht aan zijn vrienden, die in feite nooit zijn vrienden geweest waren, omdat hij ze altijd had gezien tegen een achtergrond van koesterende woonkamers, waar in hij roze cyclamen vermoedde en de lichte ademhaling van een slapend dier méér nog dan de zoo benijde lijfelijke tegenwoordigheid van werkelijk bestaande ouders. En soms zag hij zichzelf in zoo'n kamer - hij wist niet waarom - bezig een ketting te rijgen van beukenootjes en blauwe jeneverbessen, drie nootjes, één bes, naast een potkacheltje, dat zichzelf oploste in

vormeloos donker, waarin dan een vrouwengestalte te vermoeden viel, die echter niet zijn moeder was.

Voorbijglijdende stemmingen waren dit, méér dan droomen, want droomen waren vaster omlijnd van contouren, heftiger ook, en lieten vaak een bitteren smaak na en een leegte, die een dag ondraaglijk kon maken tot aan het schemeruur, wanneer alles toch altijd hopeloos werd en zóó nutteloos. Soms was er ineens een woord, dat troosten kon, zooals het woord flamingo bijvoorbeeld, waarvan je eigenlijk niet eens goed wist, wat het voorstelde, maar dat iets rozigs werd tegen het diepe blauw van een nachthemel. Zeldzaam waren deze woorden, maar zij bestonden. Kristallijn was een ander, waarbij je dan aan water dacht, aan vallende sneeuw, aan klokjes en ook aan een donkergevinden visch. Hij had nooit begrepen, waarom zulke woorden zoon macht over hem hadden; ook had hij de fout begaan te veronderstellen, dat hij het was, die die diepgaande beteekenis aan die woorden gegeven had, zoodat hij de meester was en niet zij. En toch begreep hij, zooals niemand ooit eigen noodlot geheel ontkennen kan, dat het juist deze woorden waren, die hem nu voortdreven over herfsttrieste wegen naar een toekomst, die even weifelend en vervagend was als de regenzware wolken boven hem. Zij waren het, die die melancholie in hem kenbaar hadden gemaakt, dat vage hunkeren naar zilveren kusten onder brekende golven, naar paradijsvogels en naar bloemen in kleuren en vormen, die zich slechts vermoeden lieten, heen en weer wiegelend in de schaduw van donkerblauwe bladeren.

Het pad splitste zich in tweeën, en hoewel de jongen wist, dat het breede en meest lichte pad uiteindelijk langs de spoorlijn op de stad moest uitkomen, nam hij plotseling in een opwelling van koppigheid, het andere, smalle, dat purper en geheimzinnig wegglooide in de versombering van opglanzende boomen.

Hij was boos op zichzelf en teleurgesteld in eigen kracht.

De volkomen eenzaamheid der boomen, die hij zoo zeer van noode had gehad in de lange, hem opgedrongen gemeenschap met zijn kameraden, beangstigde hem nu meer dan dat zij hem vreugde of zelfs maar verlichting bezorgde. Hoog en ruischend in hun toppen stonden de boomen om hem heen en over het mos van het pad hipte af en toe een donkergrauwe vogel.

Het was juist die stilte, die hem zoozeer beangstigde. Een stilte, die zoo zacht was en zoo droef en zoo onuitsprekelijk teeder. Hij had veel van zijn vlucht verwacht: opgewonden vreugde, driftige woorden, wanneer hij toch nog, onverhoopt, ontdekt zou worden, matelooze avonturen in vreemde landen, schitterende lichten in groote steden, zwaren arbeid in voortjakkerende sneeuwstormen of brandenden zonneschijn. Maar niet dit. Niet dit ontwapenende, niet deze roerende troosteloosheid van een bosch, dat hem kwetsbaar maakte, en zoo zonder eenigen weerstand. Hij dacht niet meer, hij werd als opgelost in de blauwige melancholie van het woud. En zoo, verdergaand in de betoovering, wier omvang hij nog niet begrijpen kon, kwam hij aan een klein huis, dat bedolven leek onder loodzwaar klimop. Van een kleinen berg verasschende bladeren steeg een dun pluimpje rook op en bij zijn nadering begon een klein hondje te keffen en tilde het linkervoorpootje sidderend in een sierlijk boogje op.

De jongen bleef stilstaan, aarzelend wat te doen: doorloopen zonder zich te laten zien, of even, door een enkel woord, door een vluchtig gewisselden groet den ban trachten te breken, die over boomen en planten hing. Hij kon vragen, waar dit pad heenleidde; een bepaald einddoel zou aan het boschpad veel van zijn mysterie ontnemen, het ongemerkt terugvoeren naar de gewone wereld van wegen en hun uitgangspunt. Terwijl hij daar besluiteloos stond, kwam een meisje in een donkerrood manteltje achter de regenton vandaan en ging naar hem staan staren in de dierlijke en apathische nieuwsgierigheid van het heel jonge,

of van het heel oude, dat aandachtig beschouwt, maar niet in eigen ondervinden omzet. Zij had een roodgezwollen wijsvingertje naar een opengezakten mond gebracht en haar oogen waren rond geworden van wantrouwen en zéér donker.

Ook de jongen stond stokstijf van verlegenheid, hoewel hij reeds zestien jaar oud was en in eigen oogen volwassen. Achter het kleine meisje ritselde een bamboehaag; de scherpe, puntige bladeren glitsten over elkander heen en hun boosaardig gegichel was niet tot zwijgen te brengen. Het hondje kefte niet meer. Het hondje liep zenuwachtig dribbelend heen en weer over het grasveld en jankte zachtjes maar aanhoudend. De jongen wist, dat, indien hij maar even een hand bewoog of een takje liet kraken onder zijn voeten, het kleine meisje zou gaan huilen, om daarna weg te loopen en niet meer terug te keeren. Daarom hield hij zijn adem in, want dit plompe kind met de twee vlasblonde vlechtjes armoedig sprietend vanuit een te groote wollen ijsmuts, was de noodzakelijke slotsom van de melancholie van het woud, was de kern, waar rondomheen boomen en nevels zich stolden tot wat zij waren en tot wat zij noodzakelijkerwijs moesten zijn. Toen zei het kleine meisje op strenge, reeds veroordeelende toon: ‘Hoe heet jij?’

Hij boog het hoofden antwoordde nederig: ‘Wim Dijkstra.’

De kleine mond in het ronde meisjesgezicht sloot zich afwerend en hooghartig, zoodat de vinger nog dieper verzonk in de minachtend tuitende lipjes.

Zij bekeken elkaar, wantrouwend, aandachtig en lang.

Geleid door haar meedoogenloos scherp kinderinstinct zei het kleine meisje: ‘Heb jij geen huis?’

Toen hij schuw het hoofd afwendde als om naar een vogel te kijken, die ritselde tusschen de bladeren, zei ze:

‘Wacht maar, mijn vader zal jou doodslaan.’

En zoozeer was hij bevangen door de dreiging van zijn nog niet verworven vrijheid, dat van zijn bijtende en mee-

rendeels spottende critiek, die hem bij zijn medeleerlingen gehaat en ook gevreesd deed zijn, niets meer over was; dat hij weer een teeder en zeer breekbaar kind was - en hoe weinig slechts teruggeschoven in den tijd - geloovend aan reuzen, heksen en spoken, die kinderen verslonden als jonge tuinboontjes en aan verschrikkelijke vaders en kleine meisjes, die op bloeddorstige wijze de blinde gehoorzaamheid aan ouders en scholen te verdedigen wisten.

Zoo verloren stond zijn te lang uitgeschoten figuur met den te knobbeligen, te dunnen hals tegen een achtergrond van bruinende boomen, dat het kleine meisje haar adembenemende verlegenheid vergat en langzaam naar hem toekwam.

Ook het hondje trippelde naderbij zenuwachtig zwiepend met het pluimend staartje.

'Kom,' zei ze, 'dan zal ik je verstoppen, waar niemand je vinden kan.' Hij volgde haar onder de boomen van een boomgaard door, waar peren te gelen hingen tusschen welkend loof. Eén viel met een doffen plof in het gras, zoodat het hondje jankend op zij sprong. Achter den boomgaard stond een scheefgezakt schuurtje. De houten deur piepte in de scharnieren.

'Kom,' wenkte zij driftig, omdat zij hier vanuit het woonhuis gezien konden worden. Zij sloot de deur achter hen dicht. Zij stonden stil in het donker. Een vaag groenig licht droop naar binnen door een gebarsten venstertje, grijs van spinnewebben, waarvoor een vlier heen en weer bewoog in den wind. Hij hoorde de zachte ademhaling van het kleine meisje dicht naast zich. Hij voelde de schurende wol van haar manteltje, dat als een plek bloedend rood door het duister versmolten werd, tegen zijn bloote knieën schrijnen en haar handje, dat zich vleiend en beangst om zijn vingers vouwde.

Alle angst verliet hem. Hij keek om zich heen in dit kleine huis, dat het huis van hen beiden was. Toen zag hij, dat in een hoek een witte geit stond, die met een groot,

glanzend zwart oog naar het hondje staarde, dat mee naar binnen geglipt was. Tegen den achterwand lagen omgevallen leege bloempotten, en een klimop, die buiten tegen het muurtje moest groeien, had zich door de kieren rond het venster naar binnen geperst en groeide daar verder met bleeke, zieke loten.

Kwam daar vandaan die bittere geur van bladeren en grassen, die zoo zwaar in deze beslotenheid hing? Een steile ladder leidde naar een soort zoldertje boven het hok van de geit en toen hij dat laddertje met de oogen volgde, zag hij, dat daar klaver opgestapeld lag, waarvan de purperroze en witte bloemetjes nog bijna niet verwelkt waren.

Zijn blik volgend, fluisterde het kleine meisje:

'Als je daar opklimt en je verstopt je in de klaver, kan niemand je vinden.'

'En hier?'

'Nee. David komt om de geit te melken. En de hark staat hier; die hebben ze steeds noodig.'

Plotseling zag hij, hoe klein ze was. Zij kwam nauwelijks tot zijn schouder. Zij kon niet ouder dan tien jaar zijn. Hij schaamde zich voor zijn verlegenheid en voor den angst, dien hij getoond had. Hij richtte zich op en zei achteloos:

'Het doet er ook niet toe. Ik ga toch niet terug.'

Zij scheen dit te overdenken, en de slotsom van haar overpeinzingen was: 'Ik zal een boterham voor je halen. Wacht hier op me.'

Hij bleef alleen. Alleen met het hondje, dat zenuwachtig jankend aan de dichte deur krabbelde, zoodat hij bang werd, dat het hem verraden zou. En omdat buiten de schemering begon te vallen, werd het donker in het schuurtje. Hij ging zitten op een kist met duivenvoer en staarde naar het steeds vager wordende venster, waartegen de klimopbladeren als uit metaal gezaagd zich somber afscherpten. Omdat de eenzaamheid drukkend werd en het kleine meisje niet terugkwam, stond hij weer op van de kist en ging naar de geit toe, die haar snuivend snoetje in zijn hand drukte en

met haar ruige tong langs zijn vingers begon te likken. Hij voelde zich een mensch opeens, met een zéér groote verantwoordelijkheid, maar hij wist niet waarom. Hij ging in het stroo zitten en de geit kwam naast hem liggen met keurig opgevouwen pootjes en een oog, dat glansde in het donker als een meer. Ook het hondje kwam dichterbij en jankte niet meer, maar bleef voor hem staan en kwispelde flauw met het staartje. Toen hij zijn hand uitstak, sprong het niet meer weg, maar liet zich over zijn kopje aaien en zachtjes krauwen achter de ooren. Het kwam steeds een paar bibberende hondenstapjes dichterbij, tot het tegen zijn beenen opgeschurkt stond. Daarna draaide het zich op een cirkeltje onder zijn afhangende hand en sliep.

De schuur was nu geheel donker, maar hij was niet bang meer. Voor het eerst dien dag, die door zijn vlucht gekenmerkt was, voor het eerst van zijn leven misschien, was hij gelukkig. Iets, wat lang in hem om verstilling gehunkerd had, was tot rust gekomen. Hij dacht. Hij dacht vaag en onwerkelijk en toch scherper dan ooit te voren, over de jaren, waar hij van heden af de beschikking over had... zelfs wanneer zij hem nog vonden.

En gelijktijdig moest hij geslapen hebben, want toen de deur openging, stond de nacht in het leeggekomen vlak, compleet met maan en bijbehoorende sterren. Het kleine meisje, dat binnenkwam, droeg een brandende stallantaarn in haar hand en het nu losse haar glansde als zilver in dat bewegende licht. Hij bemerkte haar binnenkomst meer nog aan de plotselinge afwezigheid van de warmte van het hondje, dat opgesprongen was, dan aan het geluid van de piepende hengsels. Zij legde haar vingertjes op haar mond om hem tot stilte te manen en riep zachtjes: ‘Waar ben je dan?’

Zoodra zij hem zag, wenkte zij hem en haalde een peer uit haar zak, die vol en gespannen opbolde in haar te kleine kinderhand. Het licht wierp een gouden gloed over de vrucht. In de zakken van haar jasje zocht zij naar brood en

kaas, naar chocolade, naar andere peren nog en naar appels. Het hondje was mooi gaan zitten met begeerig vonkende oogjes en dom neerhangende voorpootjes. De punten van de oortjes trilden van opwinding.

Zij zei: 'Ik kan niet blijven. Vader is thuis. Zij weten niet waar ik ben.' Haar kleine hand beefde in de zijne, toen hij de peer van haar overnam en langzaam, als nadenkend met zijn vingers over de hare streelde. Zij glimlachte in een vertrouwelijke zachtheid, die haar dien middag vreemd gebleven was.

'Je moet boven slapen, in de klaver. Zul je? Ik wil niet, dat ze je vinden en je kwaad doen.'

Hij knikte. Alles zou hij voor haar willen doen, zooals zij daar op haar hurken zat met dat domme zijige hondje voor haar en de rijpe vruchten om haar heen verspreid.

'Ik moet gaan,' fluisterde zij weer en stond op. De lantaarn, die schommelde in haar hand, liet door haar golvend licht de heele schuur dansen als een schip op zee.

Zij stond stil, aarzelend, en zóó klein...

'Goedennacht,' zei zij stug. Hij was er zich plotseling van bewust, hoe zwaar en verdoovend de geur was van de stervende klaver. Alsof er ergens, in dat buitenduister, kamperfoelie bloeide, hier heel dicht bij. Hij sloot zijn oogen. En wist dat hij een mensch was, en een man. Toen hij zijn oogen weer opende, had zij de stallantaarn naast zich op den grond gezet. Haar armen hing plomp en stuntelig langs het roode jasje naar beneden. In de zware, zware stilte krabbelde alleen de geit met haar voorvoet in het stroo.

Plotseling vloog zij op hem af, sloeg haar beide armpjes vast om zijn hals en kuste hem op zijn twee wangen.

En vóór hij iets zeggen kon was zij verdwenen.

De stallantaarn stond nog op dezelfde plaats en verspreidde een krans oranje licht. Hij bedacht, dat iemand door het venster het schijnsel zou kunnen zien, en zich verbazen zou over het ongewone licht. Hij blies de lantaarn uit, niet

omdat hij de tegenwoordigheid van een vreemde nog vreesde, maar omdat hij alleen moest zijn met eigen gedachten.

Hij at een appel en wist, dat hij vóór de morgen kwam, verder zou trekken, den weg terug tot aan den tweesprong om dan den trein te nemen in de stad. Hij voelde zich plotseling heel moe en heel slaperig worden. Getrouw aan zijn belofte klom hij het trapje op naar het zoldertje. Hij zonk weg in het walmende zoet van de klaver. Ik weet niet eens haar naam, dacht hij. En ook niet den naam van het hondje. Met een glimlach om zijn lippen sliep hij in.

De Wedergeboorte van Pan

HET regende. Een jongen liep over het pad van het bosch van Fontainebleau. Hij kwam van een dorp, dat vlak bij Parijs ligt en dat Bellevue heet. Want sedert enkele maanden woonden zijn ouders in een kolenbrandershut om zich schuil te houden voor de Duitschers en om vrienden van zijn vader weg te helpen uit Parijs in de richting van de Spaansche grens. Soms liet zijn vader hem tusschen zijn knieën staan en dan moest hij dezelfde zinnetjes herhalen, tot hij ze nooit meer vergeten zou. Dan kreeg hij een hengel of een vlindernet, een hoepel of een diabolo om een kinderlijke zorgeloosheid en luchthartigheid mee uit te beelden, en zoo ging hij dan spelenderwijs op weg. Hij was dertien jaar, maar omdat hij klein en tenger was, leek hij met zijn ongepoetste sandalen aan zijn bloote voeten en met een zinloos geworden stuk speelgoed in zijn hand, niet ouder dan tien. Eén keer had hij zijn goudvisch Isabella meegenomen in een glazen kommetje aan een ijzeren hengseltje. Twee uur ver was hij gegaan, had zijn ingestudeerde zinnen opgezegd in een klein armoediguitziend kroegje van Sèvres en toen weer twee uur teruggewandeld. Dat was wel leuk geweest, want anders wandel je natuurlijk niet met een visch. Hij was toen ook minder bang geweest, al had hij niet hardop met Isabella durven praten, uit angst, dat er Duitschers verborgen zouden zitten in het struikgewas.

Dit keer had zijn vader hem een grooten gummi bal gegeven met zwarte sterren er op geschilderd. Af en toe kaatste hij er mee op het natte boschpad, alsof hij zich spelend verlaat had en zich nu terughaastte naar huis. Onderwijl floot hij een wijsje, dat hij dacht vroolijk te zijn, maar dat eindeloos triest en ijl opklonk tusschen het blauwige waas van regen en boomen. En zoo, spelend het verplichte spel van een kindertijd, die reeds achter hem lag, kwam hij aan een tweesprong en aarzelend bleef hij staan.

Want het pad was anders dan hij zich herinnerde... of kwam het alleen door de sluiers van regen en van den neervallenden avond?

En terwijl hij daar zoo stil stond en zijn adem inhield van een plotselingen, in zijn keel kloppenden angst, hoorde hij voor zich uit een gekraak van brekende takken; twijgen met natte bladerslierten bogen opzij, en tegen een achtergrond van somber loover stond een hert, met sidderende knieën, en staarde naar hem. Het draaide zijn lang, ernstig dierenprofiel naar hem toe en het ééne donkere dierenoog nam hem op, apathisch en tóch vol angst. De jongen zag dat dezelfde angst, die zijn eigen hart bonzen deed, ook klopte in den langen slanken nek van het hert. De fijne pooten met de onverwacht zware hoeven trappelden in de dorre bladeren, maar het beest ging vóór noch achteruit. Het kind stond roerloos, ademend door even geopende lippen, de vingertjes wijd uitgespreid over zijn bal. Zijn angst, die was weggeëbd, zwol nu weer aan als een donker accoord in harmonie met dat groote dier, dat in den blauwenden avond een sombere bloedkleur had. Alle moeilijk verbeten angst van de laatste maanden, de dooden, die hij gezien, maar nooit goed begrepen had, de verandering in zijn moeder, die hard geworden was en dadelijk klaar met een snauwend woord; de onzekerheid, die hij overalom zich heen voelde, het dreigende gevaar, dat achter de zinnelooze, van buiten geleerde regeltjes loerde, al die angst vloeide samen tot één trillende bede: hert... lief hert... ga... als je blieft... niet weg... Maar hij zei niets. Durfde zelfs niet te ademen. Hij zag de plotselinge glanzingen breken over het rossig roode vel, wanneer nerveuse trillingen wegrimpelden van hals tot flanken onder de huid.

Hij wist zelf niet aan wien of aan wat hij gehoorzaamde, maar hij begon weer te fluiten, héél laag en héél zacht, en steeds weer een herhaling van dezelfde vier tonen, die waren als een aanzwelling van de regendroppels op het harde loover. Het hert draaide zijn hoofd aandachtig luisterend

om en staarde gefascineerd naar den jongen met zijn andere groote oog, dat troebel was als een klein herfstmeer onder de bruine beuken.

En het kwam voorzichtig iets nader, als aangetrokken door die kleine, simpele melodie, die het toch niet heelemaal begrijpen kon. Het kind floot dwingender nog, omdat zijn woordelooze bede intenser werd, iets harder ook, als om het dier van iets te overtuigen. De jongen stond als versteend in eigen stilte, want hij wist, dat, wanneer het hert hem wantrouwen zou en bang zou worden, alles tevergeefs geweest zou zijn: de dooden en het harde, als booze gezicht van zijn moeder, en zijn hobbelpaard, dat lang geleden gebroken was, de regen en de vallende avond. Niets zou dan meer kunnen baten. Alles zou dan zijn, zooals hij het al eens een enkele maal geproefd had, wanneer zijn mond van binnen korrelig geworden was en smaakte zooals de asch van dorre takken voelde tusschen je vingers, 's morgens vroeg, wanneer je van moeder het vuur moest aanmaken.

En dieper en voller werd zijn fluittoon en zonder dat hij het wist legde hij in die enkele druppelende toontjes alles uit, wat troebel en té treurig ook was om in woorden gezegd te worden, niet alleen van den laatsten tijd, maar ook van de vormelooze vreezen van toen hij nog klein was en van een droom, dien hij dikwijls gedroomd had, maar dien hij nu vergeten was...

Hij strekte voorzichtig, oh zoo voorzichtig, bewegingloos bijna, zijn kinderhand uit, met de palm naar boven, zoodat het hert aan de toppen van zijn vingers zou kunnen sniffen, en misschien, oh heel misschien, zou likken over het zout van zijn opengehouden hand. Hij wist, dat hem dan alles vergeven zou zijn; en niet alleen aan hem, maar aan alles, wat anders geworden was.

En terwijl hij zijn ééne hand naar het hert uitstrekte en het dier den langen forschen nek naar hem toe te buigen begon, in een vreemden sensueelen kus van het woud, was zijn

andere kinderhand te klein om alleen den bal omspannen te houden. Het speelgoed gleed weg en viel met een klein dof geluid tusschen de bladeren der beuken en bleef daar liggen, zonder zelfs verder te rollen.

Maar het hert was weggesprongen, het wit van zijn schichtig verdraaide oogen flitste tegen het avondblauw, vóór de gordijnen van natte twijgen zich zwaar en meedoogenloos achter hem sloten.

Het kind raapte den bal op en liep verder over het pad, dat hij nu weer herkende als leidend naar zijn tijdelijk huis. Na een kwartier zag hij de kolenbrandershut weer en zijn moeder, die hem tegemoet kwam.

‘Alles goed gegaan?’

‘Ja, Maman.’

Maar zij, gewaarschuwd door iets rond zijn kleine, van koude en vocht samengeschokte gestalte, vroeg:

‘Er is toch niets, wat je me verbergt?’

‘Nee, Maman.’

Maar toen zij aan tafel zaten en hun avondsoep aten, dacht zij nog: Wij zullen hem spoedig niet meer kunnen gebruiken voor het overbrengen van berichten. Hij is al het kinderlijke aan het verliezen.

‘Goedennacht, Maman.’

‘Goedennacht.’

En al haar berouw, al haar teederheid en haar liefde verborg zij achter dat korte, ingetogen woord.

Overpeinzing

voor Doeke Zijlstra

DE menschen zijn als wespen, zij hebben zich ingemetseld in een nauwen koker van grijze materie, samengekauwd uit eigen angsten, conventies en veroordeelingen. Wij leven in dien koker en wij verlangen naar blauwe luchten, naar bloesemende boomen, naar gele dotters op glanzende wateren, naar feesten onder oranje lampions in hooge ritselende boomen. Wij kauwen en metselen ons van de wereld af, slechts om er te verlangender in terug te keeren. Te vele geslachten hebben hun erfenis in ons hart gelegd, dan dat wij berusten kunnen in een volledige negatie van de vreugde. Nóg zijn wij Mozes en trekken wij met schapen en lammeren, geiten en ezels achter donkerbruine kameelen aan, door woestijnen van blinkend zand naar een ons in droom toegezegd land. In de dunne schaduw der olijven, die als een wonderlijk grillig kanten kleed ligt over de met viooltjes doorspikkelde mossen en grassen, spreekt de Christus door ons heen tot het zuurdeesem en het mosterdzaad. Abd-el-Kader houdt zich verborgen in de onbereikbare kloven van ons eigen wezen en Djenghis Khan eischt in ons bloed de roode vreugde van het leven op.

Wij weten, dat wij een recht hebben op de vreugde. Het water leeft in ons en roept naar het water, naar de wilde bergbeken van Zweden, naar de smaragden schoonheid van de Zwarte Zee, naar egn lenteregen over jonge bloemen. De metalen leven in ons en trekken ons naar de bergen, naar de kale, woeste toppen, waar hel en hemel zich paren in duizeligmakenden lust. Het licht leeft in ons en treedt naar buiten en lokt naar die plekken op aarde, waar de hemel zich weerspiegelen kan in den hemel. De vruchtbaarheid leeft in ons, zacht en schoon, hunkerend naar bloemen en naar een klein, warm dier, dat zich koesteren wil op ons hart. Het vuur leeft in ons en verteert de overtolligheid der nutte-

looze dingen; wat ons overblijft is een brand, een hartstocht naar het gezuiverde, het gelouterde. Wij zijn allen dragers van een wond, die zich nooit sluit, ook na den dood niet, een wond, die schrijnt en klaagt in ons, omdat zij genezen wil worden en niet kan. Wij gaan heen en zoeken kruiden voor die wond. Wij leggen de schaduw der palmbladeren er op. Wij wasschen haar in het water van de zee. Wij verkoelen haar met de sneeuw van het noorden. Wij roepen een kat, die haar likt. Wij zoeken hondsdraf, gentianen en granaatappelbloesem. De wond sluit zich niet.

Maar dwalend over de bergen van Italië leerden wij vele dingen, die een onderdeel waren van de eeuwigheid. Wij leerden bijvoorbeeld, dat blauw, noch rood, noch groen een kleur is, maar een zich vermenigvuldigende reeks verwante verlangens. De gentianen zijn blauw en de hyacinthen, enkele zeldzame wilde anemonen zijn blauw en de oogen van het meisje op de vruchtenmarkt te Arles, het hart van een passiebloem en ook de nagels van een doode zijn blauw. Alle deze dingen zijn blauw, omdat zij gehoorzamen aan dezelfde wetten, luisteren naar hetzelfde licht. Wij zeggen blauw, en voortaan weten wij: blauw is een verlangen, géén kleur. Het Tschadmeer was blauw vòòr het groen werd, omdat een innerlijke drang het daartoe dreef. Wij zeggen blauw en het licht in ons antwoordt en stelt zijn eischen.

Het kan gebeuren, wanneer wij moe zijn van de sleur der dagelijksche dingen, dat wij opstaan en voor het raam gaan kijken naar het water van een stille gracht. Wij zien de booten half vervaagd in een winternevel, een enkelen boom roerloos zich spiegelen in de donkere glinstering, een meeuw, die langs ons venster scheert en schreeuwt om brood. ‘Grijs’, zeggen wij dan voor ons heen. ‘Grijs’.

Terwijl wij blijven staren in de misten over de bruggen, zien wij die andere dingen: een spinneweb in een jeneverbesstruik, een trieste regen over een meer, een kleinen, dooden vogel onder wat dorre bladeren; wij voelen de kriebeling van een veldmuis in onze hand.

‘Grijs’, zeggen wij en wij denken aan den blik van den ouden Rus, die ons aanzag in het nachtasyl te Parijs, aan de moerassen van Lapland, aan het rendiermos tegen een eikestam. Grijs... en de dood, die in ons allen is, antwoordt. Dan moeten wij heengaan en het leven zoeken.

Wij breken den grijzen wespenbol en vliegen weg naar het licht. God spreekt tot ons door middel van onze verlangens. Wanneer wij slechts den moed hebben het onbekende in ons te willen leeren kennen, dan weten wij ook, waar wij heen moeten, waar God de verborgenheden van het leven voor ons heeft klaargelegd: daar waar Iwan de Verschrikkelijke nog zijn lange, zwarte schaduw over Rusland werpt; in een karavanserai in Arabië; tusschen de blauwe gentianen en de vuurroode vliegenzwammen van Overijssel of veilig weggestopt met de bruingespikkelde kievitseieren onder het gras der Friesche weilanden. Luisteren wij naar onze verlangens en onze instincten, dan luisteren wij naar de stemmen, die de wereld doen groeien, over oorlogen en dood, over geboorte en vernietiging heen naar het uiteindelijk doel, waartoe wij allen rijpen. Dan weten wij, dat wij een deel zijn van een groote schoone, vreugdige wereld en dat die wereld met al haar heerlijkheden een deel van ons is en ons erfelijk, onaanvechtbaar bezit. Wij zijn een deel van de woestijnen en de woestijnen zijn een deel van ons. Daarom moeten wij heengaan en ons bezit in bezit nemen.

Wat begrijpen wij van de nooden, die ons dwingen tot onze daden? Het kan zijn, dat een doode, dien wij zeer hebben liefgehad, terugkomt en ons aanziet met zijn wijden blik, die zich langzaam en zonder doel weer afwendt naar ons nog onbekende verten. Maar hij komt weer, hij beroert ons voorhoofd in onzen slaap, hij beslaat onze oogen met zijn vreemden adem, zoodat wij nog slechts terug kunnen zien naar zijn leven en naar zijn waarheid, die hij zijn leven lang begeerd, maar nooit bereikt heeft. Hij dwingt ons om heen te gaan naar de wateren, waar hij zijn leven lang naar gedorst heeft, de vruchten te verzamelen, welker geuren hij

slechts vermoed, maar nooit genoten heeft; om een infante in zwart fluweel lief te hebben, die meer dan driehonderd jaar geleden reeds verbloed is in een Karmelietessenklooster te Granada, maar wier beeltenis wij aanschouwen met een ontroering en verteedering, welke wij niet verklaren kunnen. Het leven der dagelijksche dingen valt van ons af en wat wij met ons meedragen door de jaren heen, is de herinnering aan een kind, dat wij niet gekend hebben, dat peinzend voor zich uitstaart vanuit een gouden lijst, een gekapten valk op haar hand. Zien wij camelia's in een bloemenwinkel, wij voelen haar zachten adem strijken over onze wang; hooren wij een melodie, een kus komt tot ons, in werkelijkheid nooit genoten en doorleefd. Wij leven het verlangen van een ander uit, nooit tot rust gekomen of aanvaard.

Dan kan het gebeuren, dat wij naar Spanje gaan om de boomgaarden te zien, om een witte roos te plukken, bloeiend in een stillen kloostertuin. Wij loopen over paden, die nieuw voor ons zijn in hunne bekendheid, wij hooren het spreken van een taal, waarvan de zangerige schoonheid ons vertrouwder is dan de eigen moedertaal; een weemoed in ons vindt zijn verstilling, het opgejaagde in ons heeft een schuilplaats gevonden. Een bitterzoete vrucht is tot rijpheid gekomen; haar vallen en haar uiteindelijk opgelost worden laat geen wonde meer na.

De Moordenaar

VANUIT mijn raam zie ik de sleepbooten langs trekken over de rivier. Het landschap is meestentijds somber en doodsch; wat platanen, die zich oplossen in den mist van het water, een klein schipperskroegje met keffend hondje, en dan de booten, die den wijn brengen naar de hallen. 's Zomers vindt er een verandering van licht plaats, maar niet van atmosfeer.

De teerling is geworpen. Ik ben besloten. Een kracht, die haar wortels heeft in de sombere grondlagen der aarde, dwingt mij, zoodat ik wel gehoorzamen moet. Ieder verzet is nutteloos. Wij brengen in eigen vleesch den kanker voort, waar wij aan ten gronde gaan, en beheerschen kunnen wij hem niet.

Ik leefde reeds, vóór ik geboren werd. Ik had reeds sedert eeuwen geleefd. Ik ben te oud geboren. Veel te oud. Ik heb geleefd in de ingewanden van mijn moeder, in het bloed van mijn vader, in een zware, afmattende sensualiteit. De dingen om mij heen boezemen mij geen belang in door hun bestaan en door hun vorm, maar door de gevoelens, die zij in mij opwekken. Reeds als kind zou ik nooit iets in mijn handen genomen hebben; ik voélde, ik streek erlangs en ik kéék. Daarom ben ik het unieke resultaat van mijzelf. Ik heb de wereld gezien door het beperkte prisma van mijn oogen. Ik heb vooral mijn handen gezien, waarvan de duimen zich langzaam vervormden. Mijn duimen werden plat en misvormd en bedierven de rest van mijn verzorgde en vrouwelijke handen. Dat heeft mij altijd gehinderd. Ik zag het als een soort verraad van mijzelf aan de buitenwereld. Maar waarschijnlijk waren mijn duimen mij slechts vóór en gehoorzaamden zij reeds in een sombere discipline aan die kracht, die ik als kind reeds vermoedde, maar waaraan ik nog geen naam of richting had kunnen geven. Ik keek slechts. Mijn oogen lazen de wereld op hun eigen wijze. Soms waren het de rookpluimen van de langs-

trekkende booten, die mij bezighielden, soms een ijzeren tuinhek, waarachter het rood van geraniumperken gloeide, de rivier, die langs den granieten oeverrand kabbelde, honden ook, de schoenen van voorbijgangers, die op visschen leken met hun ronde veteroogen, de punten van paraplu's, die later op een vreemde wijze mijn sexueele leven beïnvloeden zouden, en de klompen van de machinisten der kolenbooten.

*

Het was een herfstdag in October, wanneer de landen bij ons goudgloed krijgen en zelfs de rivier voor een kort moment haar melancholie opgeeft en sprankelt in het licht. Er was een geluid van wagenwielen over het asphalt, dat me ergerde, want als kind reeds was ik zeer gevoelig voor geluiden. Ik dacht aan een vrouw, die op middelbaren leeftijd donkere, ronde oogen had, als vruchten. Soms zijn krieken zoo, die te lang aan een boom gehangen hebben, zwart en kleverig en als volgezogen met een ongezond, zwerend bloed. Ik voelde, dat ik iets verloor. Het was alsof er iets van me afgleed, dat achterbleef op den stoffigen rijweg, waar nog steeds de wielen van die kar piepten, zoodat ik een schele hoofdpijn kreeg, net boven mijn linkeroog. Wat ik daar verloor, voelbaar als een voorwerp, was mijn onschuld. Het moet ongeveer drie uur in den middag geweest zijn, want een kerkklok sloeg drie slagen en de schaduwen lagen lang en zwart als slapende honden achter de enkele boomen.

Het verbaast u misschien, dat ik mij dat zoo duidelijk herinner en u denkt misschien, dat ik mij vergiste, dat het een knikker was, die vanuit mijn zak over het asfalt rolde; maar toen ik thuiskwam, las ik duidelijk op het gerimpelde gezicht van mijn grootmoeder den omvang van mijn verlies. Mijn grootmoeder was het eenige wezen, waar ik schuldeloos aan gehecht was; ik had graag mijn verlies aan haar goed gemaakt en mijn onschuld teruggevonden. Maar de namiddag was voorbijgegaan, het had geonweerd en zwaar

geregend. Waar had ik mijn onschuld terug moeten vinden? In welke modder?

*

Het was in dien tijd, dat ik mijn vader wilde dooden. Niet, dat ik hem werkelijk haatte, maar zijn stem irriteerde mij. Het was een nasale stem, die van geen ophouden wist. Ook de wijze, waarop hij in den spiegel keek en zijn snor opdraaide met knevel was, dat hij uit een tubetje kneep, ergerde mij onzegbaar. Ik wilde de gaskraan in de slaapkamer opendraaien, zoodat de menschen zouden denken, dat het een ongeluk was. Om een reden te hebben voor deze handelwijze beeldde ik mij in, dat hij mijn moeder mishandelde, 's avonds in bed, en deze voorstellingen, die hoe langer hoe stoutmoediger werden, waren de eerste sensueele genotsoorzaken, die ik gekend heb. Zij lieten vuiler vingerafdrukken op mijn ziel na dan mijn eerste bezoeken aan een bordeel, toen ik vijftien was.

Ik verbeeldde mij, hoe mijn vader blauw en vergast in bed zou liggen, ik zag mijn moeder in zware weduwensluiers weenend geknield aan het voeteneinde en ik verbeeldde mij, hoe ik haar troosten zou en hoe het meerendeel harer liefde, die, zooals ik heel goed wist, op mijn vader gericht was, zich dan over mij zou uitstorten, zoodat wij weenend in elkaars armen zouden vallen. De grootste moeilijkheid bleef, dat zij met mijn vader de kamer deelde, zoodat het gasplan daarmede verviel. Zoo vergat ik het weer, en, hoewel ik klein bleef voor mijn leeftijd, wat mij verdriette, groeide ik op en werd volwassen, of wat er voor doorgaat.

Soms, zonder eenige reden of oorzaak, zet het leven zich om in een verzameling van angsten, die samen één groote verstikking vormen. Dan scheidt de wereld zich in twee deelen, zooals de Roode Zee voor de joden en wordt een soort sluitappel. Twee deelen, het bedreigde en het dreigende. Dan is het zaak tot het dreigende te behooren en niet tot

het bedreigde. In de verte huilt een kind. Ook dat kind is bang. Want wij hooren beiden tot het bedreigde, en het kind huilt en krijscht van wanhoop. Het heeft een voorgevoel, dat het nooit zal opgroeien en dat zijn navel zal gaan op en neer dansen als een kurk op water. Zijn ooren vullen zich met pus en achter de ingewikkelde gehoorgangen komt een groote zweer tot rijpheid. Het kind zwijgt. De appel sluit zich weer. Het leven herneemt zijn gewonen gang. Er is, tot nader order, geen verschil meer tusschen dreiging en het bedreigde. De nacht vloeit ineen tot een geheel, zooals dat betamelijk is. Maar de kalveren, die dezen nacht geboren worden, hebben zes poten en hun oogen zijn met een blauw waas overfloersd. De kinderen, die zich losrukken van de ingewanden hunner moeder zullen een nummer dragen op rug of borst, een nummer van een asyl, van een hospitaal of van een gevangenis.

Dit zijn de nachten, dat onschuldigen onthoofd worden en vrouwen gemarteld. Dit is de nacht, dat de herder, die sliep in de schaduw van den vijgeboom, gebrandmerkt zal zijn met de schande van het leven.

*

Ik heb altijd een liefde gezocht, die ik niet bezat. Ik wilde, dat men mij lief had. Ik heb al het mogelijke gedaan om dat te bereiken; daarin bestond de zoetelijke monotonie van mijn leven, dat meer en meer den ontbindingsgeur kreeg van een lijk in verregaanden staat van verwording. Menschen werden overreden door treinen, vielen van stijgers, werden onthoofd in de binnenplaatsen van gevangenissen. Zij verloren armen, beenen, teenen, hoofden, handen, alles wat je maar wilt. Ik had niets te verliezen en ik verloor alles.

Zal ik toch op het laatste moment geen moed genoeg hebben? Maar wat is moed anders dan actief geworden lafheid? Het lijkt zoo eenvoudig iemand te dooden, maar zal het even simpel zijn te ontsnappen aan eigen geweten, dat aangeeft en dat mij reeds verscheurt met zijn analyse op den

vooravond van den moord? Ik weet niet of ik daarna moet blijven of gaan. In een afscheid zou voor mij geen enkele verteedering of sentimentaliteit liggen, wanneer het niet om de herinnering aan mijn moeder was. Zij stelde hooge verwachtingen in mij, die haar eenige zoon was, niet op de burgerlijke en domme wijze, die mij niet beroerd zou hebben, maar zij zou niet kunnen aanvaarden, dat ik heen zou gaan van deze aarde zonder haar werk tot een goed einde te hebben gebracht. Ik werd de reden van haar bestaan. Ik ben de afgezant, dien zij zond om zich te wreken op een leven, dat zij wreed wist en nutteloos, en dat haar langzaamaan verstikte. Zij verwachtte van mij de late wraak, waar zij zelf niet toe in staat was, maar die zij noodzakelijk wist voor haar ziel. Haar ziel moest vrijgekocht van de slavernij, waarin de eeuwigheid haar gevangen hield. Hierin lag haar geloof, haar fervent geloof van geslachten-oud Katholiek, die zich door Christus verraden wist.

Of was het omgekeerd en was zíj het, die met die somnambulistische zekerheid, die een leven van veel lijden geeft aan een ouderwordende vrouw, de Christusfiguur wist terug te brengen tot zijn mathematische waarde van nulpunt? Want het geloof is slechts een atavistische vrees, een instinctieve lafheid. Het is niet God, die den mensch geschapen heeft naar zijn beeld; het is de mensch, die God geschapen heeft naar zijn beeld. Mijn moeder, in de latere jaren van haar leven, wist dat en handelde dienovereenkomstig. Zij baarde mij op vergevorderden leeftijd ten tweede male, zich daarmede afwendend in een koppigen trots van de lange keten van katholieke voorouders, waarmede de Christus haar verbond. Wat kon zij anders?

*

Toen ik gisteravond langs de rivier liep, waar de sleepbooten als opgelost lagen in den mist, zoodat de lantaarns slechts rood een groene aureolen waren in den nevel, doemde

er de silhouet voor mij op van een voorbijganger, die op weg was naar de tent van gebakken visch en augurken bij de brug. Ik liet het licht van mijn lantaarn schijnen in zijn oogen, zoodat hij enkele passen terugschreed in de duisternis, om ruggelings bescherming te vinden. Het was een arme duivel, een vagebond, zooals er zoovele dwalen langs de oevers der rivieren en slapen onder de bruggen. Zijn baardig gezicht werd een zwart masker van angst tegen een onwerkelijken, beweeglijken achtergrond. Ben ik dan al zoozeer gebrandmerkt, door wat komen gaat en wat niet te vermijden is? Kan een slang het helpen, dat haar beet doodelijk is? Datgene, wat uit mij voort moet komen als een sombere misgeboorte, moet reeds zichtbaar zijn achter mijn oogen en in de holten van mijn gezicht. Ik had hem zonder moeite kunnen dooden; hij had zich nooit tegen mij kunnen verdedigen, al ben ik kleiner gebleven dan de middelmaat. De rivier stroomde rustig verder op geen drie pas afstand. Wie zou den plons gehoord hebben? Niemand immers. Wij liepen langs elkaar heen en wij werden, ieder voor den ander, opgelost in den mist. Ik vervolgde mijn weg langs het water. Zijn passen werden gedempt door het vocht, dat uit de keien scheen op te wellen. Spoedig hoorde ik hem zelfs niet meer.

Toen voelde ik mij heel moe en heel eenzaam. Ik had hardop kunnen praten met de olievlekken op het water, zoo alleen was ik. Ik rilde van een vreemde wellustige begeerte, die die bleeke, afgeleefde man in mij had opgeroepen. Een man alleen, verloren, temidden van een stilte, met alleen het water als getuige - maar het water was een noodzaak, zoo niet oorzaak - zou die moeilijk te dooden geweest zijn? De balletjes der platanen teekenden zich plotseling duidelijk af tegen den mist, die rozig was, met een paar groote, zwartbevlekte en enorme bladeren er boven, die klapperden in den wind.

*

Vandaag ben ik besloten. Triest liggen de schuiten in den mist. Alle oude waarden zijn vervallen. Niets kan mijn dorst meer stillen, mijn angst doen bedaren. Het is het één of het ander, het dreigende of het bedreigde, waaraan ook mijn moeder ten gronde ging. Er is niets meer buiten mijzelf, dat ik vrees, want hiertoe ben ik geboren en hiertoe ben ik gerijpt. Er is niets meer, dat ik vrees. Ik zal geen berouw hebben. Ik heb alle moeilijkheden overwonnen en ik ben bereid.

Ik weet nu, waarom ik dien man heb laten verdergaan in den nacht. Het bloed van een man over mijn handen zou mij bevuild hebben, als had mijn vader mij dan met een laatste geslachtelijke daad voor eeuwig uitgestooten uit de liefde van mijn moeder, die, onzuiver en onvolmaakt als zij was, mijn eenige liefde geweest is.

Het bloed van een vrouw over mijn handen, mijn mooie handen, waarvan de duimen mij reeds jong verraden hebben, is noodzakelijk als zoenoffer, als reiniging van alles, wat mij gekweld heeft, van alles, wat mij gemarteld heeft, van den kanker in mijn vleesch, van de verrotting van mijn ruggemerg.

Ik heb mijn slachtoffer met zorg uitgezocht. Zij zat kool te snipperen langs het water. Armoede en verwaarloozing hadden haar trekken als met houtskool verzwaard. Die trekken moeten vroeger zacht geweest zijn en zelfs liefelijk. Er is nog een roerende ronding van slaap naar jukbeenderen, waardoor een blauwige schaduw ontstaat. Dat is wat deze vrouw voor mij vertegenwoordigt, want wij kennen de vrouwen niet. Wij kennen slechts een oog, een haarlok, een hand, een gebaar of de sluitlijn van een mond. Anders niet. Niemand van ons bezit een overzichtsbeeld van het veld der verrukkingen, dat wij vrouw noemen. Komt dat, omdat wij in onze puberteit onze moeders en onze zusters bespieden door de beperking van het sleutelgat?

Goed. Ik heb dus mijn slachtoffer uitgekozen. Ik kan zelfs een soort geestelijk portret van haar maken: zij vaart op de

Maria-Aleida en zij kan niet gelukkig zijn, omdat zij vergeten is, dat zij vrouw is. Zij kamt haar haar niet meer, haar schoenen zijn de karakterlooze, uitgetrapte schoenen van een armoedsvrouw, haar grauwe omslagdoek wordt met een veiligheidsspeld gesloten. Zij drinkt absinth in de kleine schipperskroegen langs het water en, omdat zij ontevreden is met haar lot en dikwijls dronken, is zij voortdurend ontstemd en driftig tegen niets en tegen niemand. En dan is er die ronding van slaap naar jukbeenderen, die haar eigenlijke bestemming verraadt, zooals mijn handen mij in tegenovergestelde richting verraden.

Nadat ik besloten heb, dat het voor vanavond zal zijn, ben ik naar den manicuur gegaan. Het was een Chineesche manicuur, die mijn handen op een blauw satijnen kussen legde. Zijn aandachtig gezicht van Oosterling boog zich over die handen heen, als ging hij mij de toekomst voorspellen. Maar hij heeft niets gezegd. Waarschijnlijk omdat hij, als Oosterling, het eens was met mijn handelwijze. Hij heeft de velletjes weggeknipt rond mijn nagels en de nagelriemen laten zakken met een houten schepje, dat alleen voor dat doel vervaardigd werd. Hij heeft de toppen van mijn vingers gebet met een ijskoud goedje en daarna heeft hij de nagels gelakt met een penseeltje, dat aan een kurkje bevestigd was. Niet één keer heeft hij opgekeken van zijn werk. Zelfs niet toen mijn hand als een soort exotische bloem voor hem op het kussen lag en de nagels als geconfijte rozeblaadjes waren, zoo onschuldig en zoo kinderlijk.

Toen ik weer buiten kwam, viel de schemering in en de eerste avondnevels stegen op uit de rivier. Een late hengelaar sloeg zijn hengel over zijn schouder en liep als een groote kat precies op het granieten kantje van de kade langs het water. In zijn groenen emmer bewoog niets. Hij had niets gevangen. Het landschap was stil en doodsch, een soort toonladder van grijzen. De boomen stonden roerloos en op de platte schuit steeg een dunne rookwolk uit het schoorsteentje van de kajuit. Een paar meeuwen cirkelden

krijschend rond het schip en voorspelden verandering van het weer. Het was laat in den herfst; de eerste sneeuw viel te verwachten. Het was koud op de loopplank van het schip, de koude van het donkerspiegelende water steeg loodrecht naar boven, net als de rook. Het schip deinde op en neer op mijn pas. Ik keek door het verlichte raampje van de kajuit. Wat deed zij? Wat dacht zij?

Zij zat met een bak aardappels op haar schoot. Zij zat gelaten en geresigneerd, als wist zij, dat alles voorbij was. Door mijn zwaarte verlegde de schuit haar evenwicht. Dit was het moment. Zij was zich er niet van bewust, want zij lette zelfs niet op de schommeling. Ik opende de deur en gleed naar binnen. Ik wilde niet, dat zij mij hoorde. Maar zij moet mij toch gehoord hebben, want zij keek op en glimlachte. Waarschijnlijk had zij een ander verwacht.

Een Kerstavond

HET is hier de plaats voor het inboeten van een schuld uit het verleden, een schuld van dankbaarheid tegenover de oude freule Vegelin van Claerbergen, die nu al lange jaren dood is.

Ik was een eenzaam kind. Ik was erger: ik was een verbitterd en een angstig kind. Had deze oude vrouw, die zelf door een van de wereld afgesloten leven een kind gebleven was, dien levensangst van het kleine meisje, dat ik was, als bij intuïtie aangevoeld? Of was het de wensch van een kindsch wordende oude vrouw nog éénmaal, voor haar op handen zijnden dood, te spelen met een ander kind?

Ik kende haar niet. Maar op de ontvangdagen van Maman moet zij mij wel gezien hebben, keurig gedrild aapje, dat bonbons presenteerde en zoute vlindertjes. En zij moet in mijn van verlegenheid stugge kindergezicht iets gezien hebben van mijn dorre liefdelooze jeugd. Want op een kouden, mistigen winteravond liet zij mij halen met haar koetsje en haar bruine paard.

Toen ik naar buiten stapte, verstijfd van angst, omdat ik voor het eerst van mijn leven alleen op visite moest - de nadruk was heel sterk geweest: alléén het kind - was de wereld anders dan ik haar ooit gekend had. Ik was nog nooit 's avonds buiten geweest en deze avondlijke wereld was, hoewel donker, toch wit, want flarden van wit stovenlangs de lantaarns, die geen lantaarns meer waren, maar uit zwaarmoedigheid laaggezakte sterren. En temidden van al dat zachte, onduidelijke blank stond geduldig een schim van een paard voor een half verdoezeld koetsje, en ook dat paard dampte witte wolken af.

Een vreemde man tilde mij in een klein donkerblauw kamertje met aan beide zijden ramen en zoo reden we de Prins Mauritslaan af, den Scheveningschen weg op, die onherkenbaar was van wegschimmende boomen en van aanklingelende lichten, die mét het getrappel van paardenhoeven weer geheimzinnig opgelost werden in het niets.

Dezelfde rare man, die half in een soort berenvel gekleed was en een hoogen hoed daarboven droeg, tilde mij het koetsje uit en bracht mij in een hal, waar een lantaarn brandde onder dennetakken en een rood licht verspreidde. Mijn tante Annie, die ik hier niet verwacht had, trok me mijn manteltje uit en haalde een kammetje uit haar tasch. Zij deed mijn ronden kam uit mijn haar, maakte mijn vlechtje los en begon mijn haar te kammen. Mijn krullen vielen zacht en warm langs mijn wangen, eindelijk bevrijd uit het armetierig vlechtje, waarin ze dag en nacht gedraaid werden. 'Nu doen we een roze strik op zij, met een klein knipje. Kijk nu eens in den spiegel.' En zij bracht me naar een grooten spiegel, waarin ik mezelf heelemaal zien kon: mijn handgebreide kousen, twee recht, twee averecht, mijn stijve donkerblauwe matrozenpak, dat ik haatte, omdat de kinderen op school mij er om uitlachten en omdat het harde cheviot zóó in mijn hals schramde, dat ik er wonde plekken van kreeg op mijn vel, en daarboven mijn eigen gezicht, dat ik voor de eerste maal werkelijk zag. Ik wist niet of het mooi of leelijk was, daar dacht ik toen nog niet over, ik zag alleen dat mijn haar niet meer glad weggetrokken was van mijn voorhoofd en niet meer eindigde in dat armetierige staartje, dat door kortheid - oh iederen dag weerkeerende schande - steeds als bij een biggetje naar boven omkrulde. Nee, mijn haar viel als bij Gomde, als bij Meia en als bij Anneke in zachte vlokken over mijn ooren en langs mijn wangen.

Tante Annie nam me bij een hand en samen gingen wij die drie breede treden op. Besefte ik toen al wat dit bezoek in mij veranderen zou? Waarom zie ik dan nu nòg, dertig jaar later, die drie breede treden voor me, bedekt met een dikken wijnrooden looper? Als de treden naar een nooit verloren gegaan paradijs zijn ze nog voor me.

Tante Annie deed een deur open. Zij gaf me een bijna onmerkbaar duwtje in mijn rug en sloot, zonder zelf binnen te komen, de deur achter me dicht.

Ik stond in een kamer. Ik stond in het paradijs.

Zoo maar, zonder waarschuwing, zonder overgang.

Het was er bijna even donker als buiten. Maar waar de flarden van donker buiten wit waren geweest en ijl van wanhoop, daar was het donker hier binnen gouden en vertroostend en zoo teer... Er stonden witte seringen in een hoek en in een bak op tafel dreven witte bloemen op water... kerstrozen wist ik.

En toen pas zag ik de bron van al het gouden licht, van de bitter geurende vertroosting van alles, wat tot op heden verkeerd en beangstigend was geweest. Er stond in het donker een boom, waar waswitte kaarsen op brandden, waar zilveren ringen aan te schitteren hingen. Ademloos kwam ik dichterbij... een doorzichtig trompetje van roze glas, een lila vogel met een glanzenden staart, kleine roodglazen paddestoeltjes met witte spikkels...

Ik voelde hoe de koesterende warmte van de kamer mij omvatte, hoe een oude vrouw vanuit een leunstoel naar mij keek. En zoozeer maakte zij deel uit van de kalmeerende zachtheid van het vertrek - haar zwarte japon was als opgelost in het kamerdonker, zoodat alleen haar fijn gezicht van heel lieve oude dame opvlekte tegen een vagen achtergrond -, dat ik, die alle vreemden haatte met een wantrouwenden haat, omdat ik mijn eigen ouders hard wist en verscheurd door hun wederzij dschen wrok, dat ik naar haar toe ging en tegen haar knie geleund bleef staan. En daar, met die oude vrouw als een bescherming in mijn rug, zag ik op een tafeltje de kerk staan, eenzaam en donker in haar materie van ragfijn gespoten chocolade op opkartelende rotsen van eischuim. En in de kerk brandde een klein rood venster.

De oude vrouw vroeg zacht: ‘Mooi hè?’

En ik hijgde bijna: ‘Dat gaan we toch niet opeten? Dat is toch voor zoo maar?’

En haar lieve stem antwoordde lachend: ‘Natuurlijk eet je dat niet op. Daar is het veel te mooi voor.’

Ik zei niets meer, maar drukte mij dichter tegen haar aan.

Van waar zij zat zag je alles: den brandenden boom, het kerkje, dat ik voor mijzelf het kasteel noemde - kasteelen immers waren betooverd en kerken nooit -, de in de warmte licht trillende seringen en de kerstrozen, luchtig drijvend op fonkelend water.

Ik wist: hier waren geen spelletjes te duchten, die hun dreiging over een partijtje wierpen, gruwelijke spelletjes met de gevangenis en den dood, of andere spelletjes, waarbij je blind werd gemaakt, zoodat je jezelf tegen de joelende bende tegenover je niet meer kon verdedigen. Hier was alleen de allesomvattende zachtheid van die oude vrouw, haar chocolaadjes, die den vorm hadden van hulstblaadjes en fondants in roze en lila, die net zoo flonkerden als de rijp op den kerstboom.

Zij wees mij, dat er een pakje voor mij lag onder den boom en opeens schaamde ik mij, dat ik niets had om te geven, niet iets, dat Maman mij meegegeven had en dat toch wel weer het verkeerde zou zijn - ik had het trouwens vergeten in de hal en ook tante Annie had het niet mee naar binnen genomen - maar iets van mijzelf. Ik had niets.

Op haar knieën maakten wij samen mijn pakje open. Het was een zilveren doosje, waar roze en lichtblauwe vergeet-mij-nietjes op geschilderd stonden. Er zat een klein zwengeltje aan met een wit knopje als een pepermunt.

‘Er zitten drie liedjes in’, zei ze, ‘probeer maar.’

En ze vouwde mijn vingertjes om de pepermunt. Samen draaiden we. In toontjes zoo ijl als droppels, spattend op water, klonk een liedje de kamer door.

‘Hoor je wel, dat is Stille Nacht,’ en de bevende oudevrouwenstem zong trillend de overbekende woorden, die ik voor de eerste maal hoorde:

> Stille nacht,
> heilige nacht,
> slaap gerust,
> sluimer zacht.

Daarna klingelde het melodietje van o denneboom, o denneboom, hoe schoon is toch je loover. De oude vrouw streelde met haar bejuweelde hand over mijn hoofd:

'Je hebt mooi haar, kind, zoo zacht.'

De kaarsen brandden lager in den boom. Iets in de verandering van de atmosfeer waarschuwde mij, dat de avond ten einde liep. Was het de weemoed van de oude vrouw, die mij langzaam omhulde? In een opwelling om de eerste teederheid van mijn kinderleven in zijn geheel te omvatten en tegen mij aan te drukken, te voelen onder mijn tastende vingertoppen en tegen de huid van mijn gezicht, klom ik bij de oude vrouw op schoot en drukte mijn hoofd tegen haar schouder en haar hals. Zoo bleven wij samen zitten en staarden naar de neerbrandende kaarsen en af en toe draaide ik even aan het zwengeltje, zoodat een zilveren klokje uit het doosje rolde en onzichtbaar werd.

Tante Annie kwam mij halen. In den gang nam zij den roze strik weer uit mijn haar en maakte het armetierige vlechtje weer in orde. 'Maman mocht anders eens boos zijn,' zei ze verontschuldigend, en het was waar, Maman was altijd boos, dat wisten andere menschen dus ook. De man met het berenvel tilde mij weer in het koetsje. De mist was buiten nog dikker geworden. Zelfs de boomen waren eigenlijk niet meer te zien.

De Tuin van Gethsemane

ER waait, nà de hitte van den zomerdag, een lichte koelte vanaf het meer van Galilea. Onder de dikke bladeren der rubberboomen is de warmte echter gevangen gehouden en de roode rozen geuren zwaar. Zij geuren tégen de jasmijnen en de anjelieren in en de maan ligt als uitgegoten melk over het pad, tegen den achtergrond van zwarte bergen.

Dit is dus mijn laatste nacht op aarde, de laatste maal, dat ik het maanlicht zal zien spelen met de fijne schaduwen der olijven en dat ik het geritsel zal hooren der kleine nachtdieren in het gras.

Vér beneden mij, achter de citroentuinen van Jozef van Arimathea en achter de terrasgewijze afdalende olijfboomgaarden, ligt Jeruzalem, een tros kleine, grijzige huizen, die in niets verschillen van de wespenbollen, die gemetseld en gekauwd worden op het woestijnzand zelf. Eéns, lang geleden, lag mijn leven daar, een weg van bitterheid en leed, die geleid heeft tot dit verschrikkelijke einde. Want het is waar, dat ik heel eenzaam geweest ben temidden van een groote menigte. En het is al om niet geweest.

Eigenlijk is dit de eerste dag, dat ik werkelijk leef, dat ik weet wat rozen zijn en hoe de vruchten te rijpen hangen, zoo stil, zoo noodzakelijk, in de bescherming van haar bladeren. Ik neem een granaatappel in mijn handen en laat het maanlicht verglijden over het bolle oppervlak. Er ligt een glans van blauw over het bloed van de vrucht. Zijn zoo vrouwen geweest soms, zoo gaaf, zoo tot berstens toe gevuld van jongen, gistenden wijn?

Ik ga nu sterven, en sterven niet alleen, maar een verschrikkelijken langzamen dood van het vleesch, dat zich vergiftigt en dat zweert; van ledematen, die uitgerekt worden door eigen zwaarte zonder ooit de zoetheid te hebben gekend van een vrouwenlichaam onder hun aanraking.

Dit is de eerste nacht ook, dat ik mij bevrijd heb van de menigte, dat ik ook mijn vrienden, die nooit mijn vrienden

waren, heb achtergelaten aan een ontredderde tafel, waar de wijn op verspild ligt als bloed. Ik heb ze daar gelaten in hunne onwetendheid, die niet het wij ze inzicht der kinderen is, terwijl zwaar en zwart tegen den nachthemel de vijgeboom zich afteekent, waaraan binnen enkele dagen reeds het lichaam zal hangen van Judas, als een bittere, vergroeide vrucht, zoo zwaar, dat de takken zich buigen zullen onder hun sinistere vracht.

Ik leg mijn hand op den ondersten tak - koel is die aanraking en zoo vertroostend - en ik proef de vruchten. Zij zijn zoet, geurig en zoet van den honing, die deze boom heeft weten te puren uit de bitterheid van de aarde, - en ligt er niet als een wolk een geur van munt aan den voet van zijn stam? Maar aan het kruishout, dat mij wacht - verdorde boom van verre stranden - zullen geen vruchten meer rijpen en geen bladeren zullen de laatste sidderingen van mijn lichaam verbergen voor een geile menigte, noch den laatsten kreet van mijn wezen, dat zich oplossen wil, op het moment van den onverdraaglijken dood, met de zwoele geuren der grassen en met het voortkabbelende water in den nacht.

Zou dit alles anders geweest zijn, wanneer ik een vrouw had bekend, wanneer de klank van haar stem over de heuvelen geklonken had als antwoord op mijn roep? Wanneer ik, al was het maar één enkele maal, had kunnen uitschreien in de vochtige warmte van haar haar, dat ruikt naar pasgeboren lammeren?

Hoor! In de verte roepen de anderen, die denken niet zonder mij te kunnen leven, al hebben zij, ieder op eigen wijze, mij verraden en zonder erbarmen mij aan mijzelf overgeleverd, - en de zweep zal over mijn rug ranselen en het bloed naar buiten gudsen tot ik krijschen zal om genade - nu zoeken zij mij onder de olijven, die druipend zijn van nacht en hun stemmen verzwakken door den afstand. Hun stemmen, troebel van wijn en van vermoeidheid en van mijn eigen sombere gedachten, die ook het maanlicht blauw maken... en zoo... ver...

Er is het bittere van rozemarijn, dat opstijgt uit de aarde, omdat de dauw de grassen vochtig heeft gemaakt, en de irissen staan als witte vaandels in den nacht.

Als nu, bij de kromming van het pad, daar waar de oleander bloeit, een vrouw mij tegemoet zou komen, Maria van Magdala, of die andere Maria, zou ik dan den marteldood niet trachten af te koopen door de woeste begeerte van mijn hartstocht?

Want de maan hangt een zilveren droppel aan ieder blad, en voor de monotone troosteloosheid der aarde is geen andere oplossing meer dan dít of dát, - en in wezen zijn zij toch gelijk, een verscheuring van het lichaam in een ondraaglijke pijn - terwijl in de verte de honden blaffen, omdat zij stemmen hooren in den olijventuin van Jozef van Arimathea.

Ik heb mijn wang gelegd tegen den stam van een perzikboom, mijn vingers kleven van de hars; ik zal dezen boom nooit meer los kunnen laten; het is het leven zelf, dat ik omhels, donkere wenschdroom van de aarde - en mijn mond - in late hunkering, drukt zich tegen de varens van den stam - sensueele kus van mensch tot plant - en is vreemd getroost en toch zóó gewond. Rimpeling van maanlicht over vlietend water, ruisching van nachtwind door de blaadjes der olijven, kirrend lachje van Maria tusschen de zware vlechten van haar haar. En de geur van donkere rozen in een onzichtbaren tuin. Waarom heb ik mij slechts beziggehouden met het leven der menschen en is de oplossing van het raadsel, waarom een zwarte iris zwart is en zoo behaard als het lichaam van den hommel, mij onbekend gebleven? Waarom heb ik dat alles aan mij voorbij laten gaan? Waarom heeft mijn bloed den roep der grassen verloochend tot ik de eenzaamheid van den nacht niet meer verdragen kon en ik gillen moest tegen den hemel, waar zelfs de sterren onbarmhartig waren in haar roerloosheid. Alleen de honden antwoorden en in de woestijn achter Jeruzalem schateren de hyena's, want zij hebben den dood herkend in mijn schreeuw.

Ik ben dan stil geworden. IJzig stil, alsof het binnenin mij sneeuwt. Ik wacht. De vlokken vallen op mijn ingewanden, die langzaam aan bevriezen, en verdooven alle geluid.

Ik adem. Ik beweeg mijn hand. Heb ik ooit geweten hoe dat was, mijn hand? Mijn voet? De kromming van mijn duim?

Want wat kan ik nog anders dan wachten op wat komen moet - en zachtjes streelen over het vel van mijn knie, als een verdooving, een vertroosting - wachten tot de menschen weer rond mij samenstroomen en praten en eischen en veroordeelen, zonder te weten wàt en waarover.

De kilte trekt op uit den grond, mijn hart slaat langzamer, maar met bonzende slagen, want ik ben zoo verschrikkelijk bang en mijn handen ballen zich reeds samen rond de spijkers en mijn voeten strekken zich uit in een weemakenden wellust, die mij beangstigt door zijn onbekendheid.

Je wordt eerst, plat op je rug, vastgesnoerd met koorden aan de zijbalken van het kruis. Dan komt de man met den hamer; wanneer het wéér stil is en er een nevel hangt over het meer van Galilea, dan kan je de doffe slagen van den hamer hooren vanaf de hoogte van Golgotha tot aan het marktplein van Jeruzalem. Dan loopen vrouwen en kinderen uit en staren naar waar je plat ligt als een uitgeperste wandluis, en anders niet.

Als een wandluis...

Het is mogelijk, dat met de spijkers, die steeds nog in je gehamerd worden - oh God, hoe zijn deze dingen mogelijk, heb erbarmen... - je toch nog probeert, misschien... een mensch te zijn... en het lijden... te dragen... en dan, opeens, in uitersten barensnood rukt die gil zich uit je los en krijscht den hemel okergeel... Hoe dikwijls heb ik dien afschuwelijken kreet niet hooren terugketsen tegen de blinde muren der huizen van Jeruzalem?

En dan... dan komt het... het moment van den reuzenzwaai, waarmee je de lucht in vliegt en je gewicht scheurt de wonden van handen en voeten uit, wanneer je stom te schom-

melen hangt hoog boven de hoofden der menschen, en urine en bloed vermengen zich tot een heeten stroom langs je beenen en je huilt en gilt in nooit eindigenden doodsschreeuw daar boven de hoofden der anderen, die je niet meer ziet en nooit meer zien zult. Maar de kinderen bakken zandtaartjes van de hoopen zand uit den kuil, waar het kruis in staat, en de moeders, handen gevouwen over opnieuw zwellenden schoot, staan en staren en vreezen niet voor de toekomst hunner kinderen en kennen geen medelij... omdat gerechtigheid geschiedt in Jeruzalem...

Maar ik... ik zal daar hangen in een wolk van bloed en schuim en knellende, persende pijnen, die mijn ingewanden verslinden en mijn tong doen zwellen tot drie keer de gewone dikte. Want ik heb ze gezien, de tongen der gekruisigden... en hun verwrongen ledematen... en hun verschrikkelijken wulpschen lach, waarmede zij den dood begroetten in één laatste spasme van hartstocht. Ik heb gezien hoe hun spanning verslapte, waarmede zij zich urenlang vast te klampen wisten aan het kruishout, zooals een vlieg zich dichter en dichter perst tegen het worgende lijmpapier, om dan eindelijk in de uiteindelijke verglijding meteen te verstijven in een vroeg optredende rigor mortis.

Dat alles heb ik gezien.

En dikwijls gezien...

Want velen worden gekruisigd in Jerusalem.

Er zal misschien... op dit moment... iemand zijn, die aan mij denkt in Jeruzalem, dat buiten mijn leven is komen te liggen. Mijn moeder, misschien, vermoedt op die onnaspeurbare wijze der liefde, dat een zwarte wolk gedaald is op het uur van haar eerstgeborene en dat, als zij nu de deur niet opent en naar buiten gaat in den nacht om hem te zoeken en te vertroosten met de kommen harer oudgeworden handen, dat dan het uur voorbij is, als een schaduw vergleden in de eeuwigheid en het voor alle liefde voorgoed te laat zal zijn.

Maar de deur blijft gesloten in het maanlicht en de muren

verbergen een vreemde vrouw, die slaapt in de warmte van een mannenlichaam en die alleen nog maar luistert, in diepe onbewustheid, naar de doffe slagen van het hart tegen haar oor en naar de ademhaling der slapende kinderen om haar heen. Hun ademende mondjes zijn geopend en hun krullende haartjes plakken aan hun voorhoofd vast, omdat het buiten drukkend is van zomeravond warmte en zij reeds moegespeeld waren in den wind. Hier is geen vertroosting meer mogelijk; deze hoop is afgeleid langs andere kanalen, leidend naar andere kinderen, die opgroeien naar een vruchtbaarder bloei.

Is er dan niemand anders, niemand van hen, die mijn rust verstoord hebben met het zeurige refrein hunner nuttelooze liefde, - en is niet alle liefde in wezen nutteloos? - die in dit laatste uur deze nuttelоosheid om te zetten weten in een zachtheid, die aan een hand de verlegen teederheid van het héél zuivere weet te geven? Eén enkele aanraking van zijn hand zou reeds een vertroosting zijn, een vrede, die mij leiden zou, misschien... tot aan den laatsten doodsschreeuw mijner marteling... misschien... maar ik zou niet het bloed moeten zien lekken uit eigen wonden... en niet aan het kronkelen der naast mij hangenden eigen marteling moeten kunnen afmeten... maar ik kan mijn oogen gesloten houden...

Hij, die eens mijn eenige vriend was, de verdroomde, die leefde in eigen wereld, zou hij mij niet voor één enkelen nacht toegang willen verschaffen tot zijn vreemde resignatie, die is als de glanzing over stil donker water, als de zachtheid van een groot rond dierenoog? Hij heeft mij geroepen van tusschen de olijven; ik heb zijn stem herkend, die mij vroeger kalmeerende en mij een vreugde was.

Misschien wacht hij mij op met zijn vreemde teederheid, die op niets gericht is, noch op vrouw, noch op vriend, noch op kind of dier. Een teederheid, die zichzelf omsluit en zichzelf tot vreugde is. Hij, die het leven mat met de schuldeloosheid van een dier en met het zékere weten van

de hyacinth, hij zal mij misschien weten terug te leiden naar de bron van zijn stilte en van zijn eenvoud, die ik zoo zeer van noode heb.

Zoo
zéér
van noode
heb.

Want mijn handen trillen en ijskoud waait de wind over mijn voorhoofd. Ik zal hem zoeken. Ik zal zijn hand in de mijne nemen en ik zal mijn wang vleien tegen den rug van zijn hand. Hij zal begrijpen, dat ik nù, dit laatste uur, vóór het einde begint, niet alleen kan zijn... Eén voor één zal ik de toppen zijner vingers losbuigen en ze kussen, eerbiedig en aandachtig als een groot mysterie. Hij zal op mij wachten ergens in de schaduw van een boom, opdat de anderen ons niet zullen storen met hun geweeklaag en hun gevraag, dat geen doel meer heeft. Hij moet op mij wachten, ergens in den olijventuin van Jozef van Arimathea, want vandaar heb ik zijn laatsten roep gehoord.

De horizon boven de woestijn kleurt zich rood, eerste aankondiging van een nieuwen dageraad en de boomen hebben hun zilverglans verloren en staan verpoeierd in wazige blauwen te aarzelen tusschen hemel en aarde, tusschen dag en nacht.

Ik roep zijn naam: Johannes!

Maar alleen het water van de beek, dat zich voorthaast over de rondafgeslepen keien, antwoordt. Ik roep harder dan: Johannes! De vogels ontwaken, schudden hun veeren los en beginnen slaperig te tjilpen. En luider roep ik: Johannes!

Ik buig de takken van een ouden olijf uiteen en in het grijze licht van den dageraad zie ik een gestalte liggen tusschen de wortels onder aan den stam. Zijn ééne arm ligt opzij uitgeslagen, zijn andere los langs zijn zij. In de open kom van zijn slapende hand ligt een kleine, groene hagedis. Het keeltje gaat op en neer ineen vertrouwenden slaap; het borstje is mosgroen.

Zijn hoofd is iets opzij afgegleden en rust op zijn schouder. De oogen zijn gesloten in een droomende lijn en de wimpers trillen op de fijne glanzing van juk- naar neusbeen. Een glimlach van uiterste geheimzinnigheid huivert om zijn volle lippen, die jong en schuldeloos zijn als die van een kind. Hij zucht en dieper wordt de glimlach, maar zonder eenigen spot, zonder eenig lijden, zonder boosaardigheid. Zijn vingers trekken zich in slaap iets samen rond het kleine groene dier, dat rustig verder ademt in de grot van die mannenhand. Zijn hoofd zakt dieper achterover nog en een plooi van zijn mantel verglijdt langs zijn dijbeen. Naast de holte van zijn slaapbeen bloeit een plok Maartsche violen.

Ik blijf lang staan en staar neer op het mysterie van dat jonge leven, dat geen onrust kent, geen liefde, geen leed, alleen een geheimzinnigen vrede.

Het klaarder wordende daglicht verscherpt de flonkering op zijn vochtige onderlip.

Ik hoor opgewonden stemmen, komend van den straatweg, die leidt naar Jeruzalem. Ik buig de takken van den boom opzij, die zich achter mij sluiten als een gordijn. Mijn leven is ten einde. Ik ga hen tegemoet.